

2014 –жылдын 1-чейреги үчүн акча-кредит саясаты жөнүндө отчет

Улуттук банк башкармасынын
2014-жылдын 26 майдагы
№23/1 токтому менен кабыл алынган

Резюме

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы 2014-жылдын 1-чейрегинде акча-кредит саясатынын жаңы операциялык негиздерин жайылта баштаган. Бул жаңы негиздерде операциялык багыт катары акча базасынын көлөмүн пайдалануудан эсептик ченди пайдаланууга акырындап өтүү болжолдонгон. Эсептик ченди аныктоо механизми өзгөртүлгөн, акча-кредит саясатынын жаңы инструменттери жайылтылган жана мурда колдонуудагылары модификацияланган. Орто мөөнөткө каралган келечекте бул, пайыздык трансмиссиялык каналдын ишин күчөтүүгө жана банк секторунун пайыздык чендерин эсептик чендин деңгээлине жакындаштырууга көмөк көрсөтүүгө тийиш.

2014-жылдын биринчи чейрегинде керектөө бааларынын индексинин өсүшү жүргөн, мында инфляция 2014-2017-жылдарга каралган Акча-кредит саясатынын негизги багыттарында аныкталган болжолдоонун чегинде туруусун уланткан. Инфляция 2013-жылдын 4-чейрегинин акырында (жылдык мааниде) 4,0 пайыздан 2014-жылдын биринчи чейрегинин акырында 6,3 пайызга чейин өскөн. Инфляциянын өсүшү АКШ долларынын сомго карата алмашуу курсунун кескин өсүшүнүн эффектисинин ички бааларга таасирине жана айрым азык-түлүк товарларына дүйнөлүк баанын жогорулашына шартталган.

2014-жылдын 1-чейрегинин жыйынтыгында баа берүүлөр боюнча Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми 124,4 млн. АКШ доллары өлчөмүндө терс сальдодо түптөлгөн. Күндөлүк эсеп тартыштыгы ИДӨгө карата 13,4 пайызга чейин төмөндөйт жана 249,0 млн. АКШ долларын түзөт. Соода балансынын тартыштыгынын 1,6 пайызга, 600,5 млн. АКШ долларына чейин кыскаруусу күтүлүүдө. Товарлардын экспорту (мунайзаттарын реэкспорттоо боюнча кошумча эсептөөлөрдү эске алуу менен, ФОБ баасында) 471,3 млн. АКШ долларын түзөт жана 0,6 пайызга кыскарат. Товарлар импорту (ФОБ баасында) 1,2 пайызга төмөндөө менен 1 071,9 млн. АКШ долларын түзөт. Күндөлүк трансферттер боюнча таза агылып кирүү 385,1 млн. АКШ долларында (-3,6 пайыз) түптөлөт. Терс динамиканын түптөлүшү жеке трансферттер боюнча келип түшүүлөрдүн төмөндөөсүнө шартталган, мында таза агылып кирүү 8,5 пайызга кыскаруу менен 366,4 млн. АКШ долларын түзгөн.

Негизги соода-өнөктөш өлкөлөрдө экономикалык өсүштүн басаңдашы байкалган. 1-чейреkte Кытай экономикасынын өсүшү 7,4 пайызды, Казакстандыкы 2,9 пайызды, Россияныкы 0,8 пайызды түзгөн. Россиядан капиталдын агылып чыгуусунун көбөйүү коркунучу Россия менен Украинанын ортосунда геосаясий мамилелердин курчушунан кийин күчөгөн, бул россия валюта рыногунда кескин өзгөрүүлөрдүн орун алышына өбөлгө түзгөн. Бул казак тенгесинин буга чейин бир учурда девальвацияланышы менен биздин ички валюта рыногубузга таасирин күчөтүп, сомдун көбүрөөк нарксызданышына алып келген.

Кескин валюталык өзгөрүүлөрдү текшилөө жана алып сатарлык түзүүчүнү четтетүү үчүн Улуттук банк бир катар кеңири чараларды көргөн. Банктар аралык рынокто АКШ долларын сатуу ишке ашырылып, ачык рынокто да операциялар жигердүү жүргүзүлгөн, акча-кредит саясатынын айрым инструменттери өзгөргөн шарттарга ыңгайлаштырылып, административдик мүнөздөгү чараларды колдонуу жигердештирилген жана маалыматтык иштер да жүргүзүлгөн. Биринчи чейрек ичинде сомдун нарксызданышы

10,8 пайызды түзүп, курс 54,4813 сом/АКШ долларына чейин өскөн. Улуттук банктын валюта интервенцияларынын (сатуу) көлөмү 198,1 млн АКШ долларын түзгөн.

2014-жылдын 1-чейрегинде акча базасы 5,8 млрд. сомго 67,4 млрд. сомго чейин (-7,9 пайыз) кыскарган. Чет өлкө валютасындагы депозиттерди камтыган, М2Х кеңири мааниде колдонулуучу акча массасы 2014-жылдын январь-март айларында 118,7 млрд. сомду түзүү менен 1,9 пайызга азайган.

Биринчи чейректе өлкөдө экономикалык өсүштүн орточо арымы байкалган. ИДӨ өсүшү отчеттук жылдын январь-март айларында 5,6 пайызды (2013-жылдын январь-март айларында 8,8 пайыз) түзгөн. Экономиканын өсүшү, көбүнчө “Кумтөр” алтын казып алуу ишканасынын иши, курулуш сектору жана экономиканын башка секторлорунун орточо өсүшү менен камсыз болгон. «Кумтөрдү» эске албаганда ИДӨ көлөмү 4,9 пайызга өскөн. ИДӨ дефлятору 2,5 деңгээлинде түптөлгөн. Жылдын акырына карата ИДӨ өсүш арымынын дагы төмөндөй тургандыгы күтүлүүдө, бирок ал орто мөөнөткө каралган келечекте өсөт.

Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин алдын-ала маалыматтары боюнча 2014-жылдын 1-чейрегинин жыйынтыгы боюнча мамлекеттик бюджеттин тартыштыгы 2,0 млрд. сомду же ИДӨгө карата 2,9 пайызды түзөт. Мамлекеттик бюджеттин жалпы кирешелери өткөн жылдын январь-март айларындагы тиешелүү көрсөткүчкө салыштырганда 5,7 пайызга же 1,2 млрд. сомго көбөйүү менен 22,7 млрд. сомду (ИДӨгө карата 33,6 пайыз) түзгөн. Мамлекеттик бюджеттин чыгашалары 12,4 пайызга же 2,3 млрд. сомго жогорулоо менен 20,8 млрд. сомду (ИДӨгө карата 30,7 пайыз) түзөт.

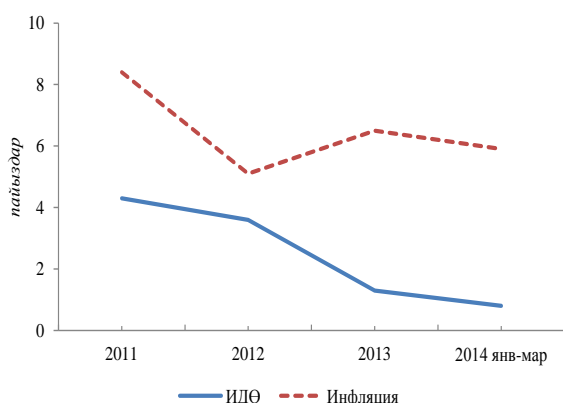
Моделдөөнүн негизинде даярдалган болжолдоо көрсөткөндөй, 2014-жылдын акырына чейинки мезгилде инфляция өсүшүн улантат, ал көбүнчө сомдун нарксызданышы факторунун таасирине шартталган. Өсүштүн жогорку чеги отчеттук жылдын акырына, инфляция 10 пайызга жакын деңгээле жакындаган учурга туура келет. Мындан соң бурулуш жүрүп, кийинки мезгилдерде инфляция максаттуу көрсөткүчкө жакын деңгээлге чейин төмөндөйт. Инфляциянын орточо жылдык мааниси 2014-жылы – 8,2 пайызды, 2015-жылы - 7,6 пайызды, 2016-жылы – 5,6 пайызды түзөт, ал эми 2017-жылы ал 4,6 пайызга чейин төмөндөйт.

Тышкы чөйрө

Негизги соода өнөктөш өлкөлөрдүн экономикалык өнүгүүсү

Россия

1-график. Россияда ИДӨнүн жана инфляциянын өсүшү

Булагы: РФ Экономикалык өнүгүү министрлиги, «Блумберг» МА

Россияда экономиканын басаңдоосу уланууда. Алсак, 2014-жылдын биринчи чейрегинин жыйынтыгы боюнча Россия Федерациянын Экономикалык өнүгүү министрлигинин алдын-ала баа берүүлөрү боюнча ИДӨ өсүшү өткөн жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда өзгөргөн эмес жана 0,8 пайызды түзгөн. Экономикалык өсүштүн солгундашына Украинадагы саясий катаалдыкка Россиянын да байланышы бардыгынан улам, капиталдын агылып чыгуусунун көбөйүүсү өбөлгө түзгөн, бул өнөр жайдын начар өсүшүнө жана курулуштун кыскарышына таасирин тийгизген, негизги капиталга инвестициялардын терс динамикасына таасирин тийгизген. Экономикада түзүмдүк көйгөйлөр сакталып турууда. Орус рублинин курсунун

алсызданышы да чет өлкө капиталынын россия рыногунан агылып чыгуусуна байланыштуу болгон.

Инфляция көрсөткүчү март айында 6,9 пайызга чейин жогорулаган (жыл мезгилинде), ал эми өткөн жылдын март айында инфляция көрсөткүчү 7,0 пайызды түзгөн. Отчеттук жылдын биринчи чейрегинде баалардын өсүшү экономиканын дээрлик бардык секторлорунда күчөгөн, буга рублдин кескин алсызданышы өзгөчө таасирин тийгизген.

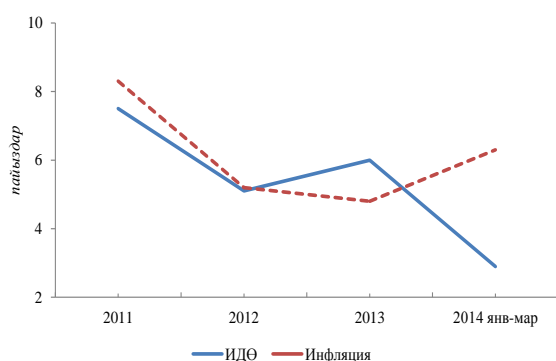
Казакстан

Казакстан ИДӨсү кароого алынып жаткан мезгил ичинде 2013-жылдын тиешелүү мезгилиндеги 4,6 пайыз өсүшкө салыштырганда 2,9 пайызга өскөн. Казакстанда өсүштүн басаңдашы курулуш жана айыл-чарба секторлорун кошпогондо, бардык секторду камтыган. Мындан тышкары, 2013-жылдын төртүнчү чейрегинде башталган ички суроо-талаптын солгундашы күчөгөн.

2014-жылдын башталышынан тартып өлкөдө инфляциялык процесстердин өсүш арымынын артышы байкалган. Алсак, инфляция отчеттук жылдын март айында 1,0 пайызды, жылдык мааниде (2013-жылдын март айы 2014-жылдын мартына карата) 6,3 пайызды түзөт.

Негизинен керектөө бааларынын өсүшү калайык-калкка сунушталуучу акы төлөнүүчү кызматтарга жана азык-түлүк товарларына баалардын жогорулашынын эсебинен жүргөн.

2-график. Казакстанда ИДӨнүн жана инфляциянын өсүшү

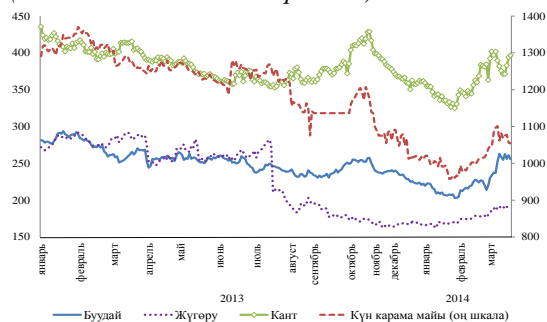
Булагы: Казакстан Республикасынын Статистика боюнча агенттиги

Дүйнөлүк товардык-чийки зат рыноктору

Азык-түлүк рыногу

3-график. Азык-түлүк товарларына баа динамикасы

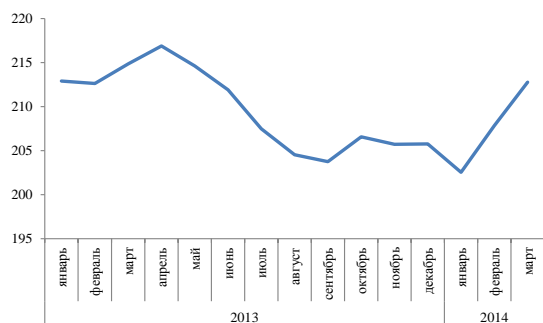
(тоннасына АКШ долларында)

2014-жылдын 1 чейрегинде дүйнөлүк азык-түлүк рынокторунда негизги товарларга (дан эгиндерине, кантка, өсүмдүк майына) баалардын өсүшү байкалган. Баалардын жогорулашын айрым өсүмдүктөр үчүн аба-ырайынын алгылыксыз болушу жана карадеңиз аймагында геосаясий абалдын курчушу менен түшүндүрүүгө болот.

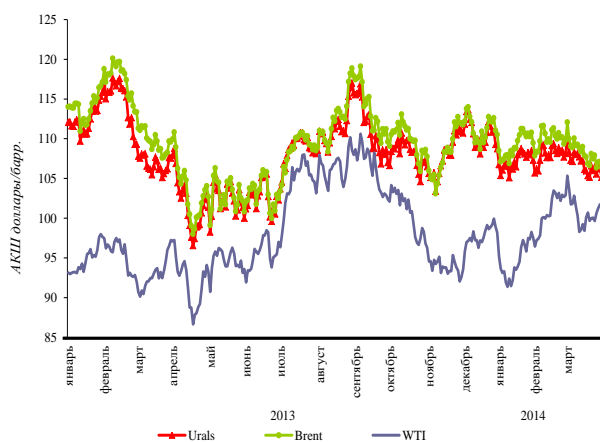
Дан эгиндерине баалардын өсүшү, дүйнөлүк рынокко дан эгиндерин ири сунуштоочулардын бири болгон

4-график. ФАО азык-түлүк баа индексинин динамикасы

Энергопродукциялар рыногу

5-график. Мунайга баа динамикасы (АКШ долл./барр.)

Украинадан берүүлөрдүн аныксыздыгына байланыштуу, буудайга жана жүгөрүгө баалардын кескин жогорулашынын натыйжасы болгон. Буудайдын түшүмүнүн азаюусуна себеп болушу ыктымал болгон, АКШдагы аба-ырайынын алгылыксыз шарттары баага кошумча таасирин тийгизген.

Кантка жана өсүмдүк майына фьючердик баалардын жогорулоо тенденциясы, негизинен, Бразилияда жана Түштүк-Чыгыш Азияда кургакчылыктын таасиринен улам түптөлгөн.

Өтүп жаткан жылдын биринчи чейрегинде баалардын олуттуу өскөндүгүнө карабастан, ФАОнун азык-түлүккө баа индексинин орточо мааниси өткөн жылдын тиешелүү мезгилиндегиден төмөн – 213,5 пунктка салыштырганда, 207,7 пункт чегинде түптөлгөн.

Мунайдын негизги сортторуна баа (Urals, Brent, WTI) 2014-жылдын январь-март айларында баррелге 99-109 АКШ доллары чегинде өзгөрүп турган. Мунай рыногундагы жагдай төмөнкү факторлор аркылуу аныкталган:

- АКШнын сандык жеңилдетүү программасын токтотуу. Бул фактор фьючерстик бааларга жогорулатуучу басым жасоо менен фундаменталдык болуп саналат.

- Карадениз аймагындагы геосаясий абалдын курчушу, бул баалардын өсүшүнө өбөлгө түзгөн.

- АКШнын түндүк-чыгышында аба-ырайынын суук болушу жагылдуучу отундун керектөөсүнүн көбөйүүсүнө алып келген.

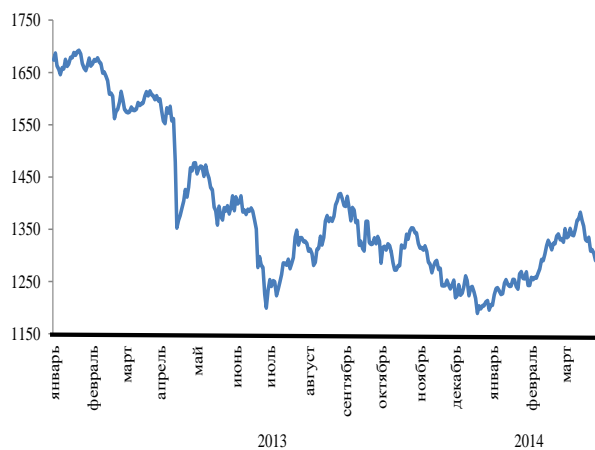
- Айрым мунай иштетүү заводдорунун жабылышы мунай запастарынын кыскарышын шарттаган.

- Ливияда куралдуу кошуундардын 2013-жылдын жай айларында башталган нааразычылык акцияларынын уланып жаткандыгына байланыштуу, мунай өндүрүүнүн төмөндөшү, Ливиядагы энергетикалык объекттердин, анын ичинде өлкөнүн чыгышындагы кен чыккан жерлердин жана мунай куюу портторунун ишин токтотот.

Алтын рыногу

Өтүп жаткан жылдын биринчи чейрегинде алтынга дүйнөлүк баанын көбөйүүсү белгиленген, чейрек ичинде орточо баа тр. унция үчүн 1291,6 АКШ долларын түзгөн.

6-график. Алтынга баа динамикасы (тр.унц үчүн АКШ долл.)

Баалардын олуттуу өсүшүнө Украинадагы саясий абалдын курчүшү негизги себеп болгон. Ошентип, конкреттүү өкмөт же өлкө менен тике байланышы болбогон ишенимдүү актив катары алтындын ийкемдүүлүгү, баанын жогорулоо трендин шарттоо менен, көбөйгөн.

Баалардын өсүшүнө АКШда экономиканын калыбына келүү арымына инвесторлордун кооптонуулары да өбөлгө түзгөн. Негизинен, өлкөдө жумушсуздуктун кыскаруу арымы эксперттер күткөндөгүдөн өтө эле жай болгон.

Өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдүн экономикасынын калыбына келүү арымынын жай болушу жана алардын улуттук валюталарынын алсызданышы, Кытай тарабынан суроо-талаптын жогору болушу алтындын дүйнөлүк рыногуна кошумча таасир тийгизген.

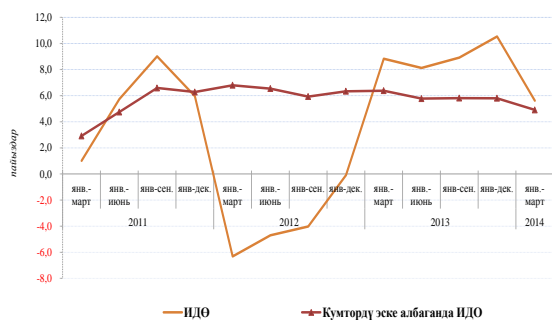
Макроэкономикалык өнүгүү

Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр рыногундагы суроо-талап жана сунуш

Суроо-талап

7-график. ИДӨ динамикасы

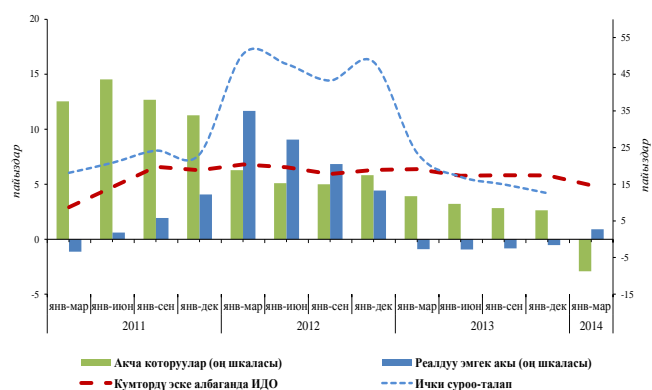
(өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил)

2014-жылдын биринчи чейрегинде Кыргызстан ИДӨсүнүн 5,6 пайыз (2013-жылдын январь-март айларында – 8,8 пайыз) орточо өсүшү байкалган. Экономиканын өсүшү көбүнчө, “Кумтөр” алтын-кен казып алуу ишканасынын иши, курулуш сектору жана экономиканын айрым секторлорунун орточо өсүшү менен камсыз болгон. “Кумтөрдү” эске албаганда ИДӨ 4,9 пайызга (2013-жылдын январь-март айларында – 6,4 пайызга) өскөн. ИДӨ дефлятору 2013-жылдагы 3,5 пайызга салыштырганда 2,5 пайыз чегинде түптөлгөн.

Жыл жыйынтыгы боюнча акча которуулардын өсүш арымынын басандашы (өсүш 7,9 пайызды түзгөн),

8-график. Ички суроо-талаптын жана акча которуулардын динамикасы

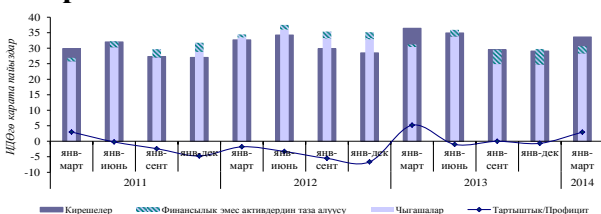

Булагы : Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы

ошондой эле 2013-жылдын жыйынтыгы боюнча реалдуу эмгек акы деңгээлинин 1,6 пайызга чейин төмөндөшү үй чарбаларынын түпкү керектөөгө чыгашаларынын өсүшүнүн 5,1 пайызга чейин азаюусуна алып келген. Өз кезегинде, жогоруда көрсөтүлгөн факторлору чогуу алганда, чет өлкө капиталынын жеткиликсиз келип түшүүлөрүнүн натыйжасында, 2013-жылы дүң топтоонун өсүш арымы 4,1 пайызга чейин басаңдаган, ал эми 2012-жылы тиешелүү көрсөткүчтүн өсүшү 42,4 пайызды түзгөн. Ошентип, ички суроо-талап¹ 2012-жылдагыга (+16,1 пайыз) салыштырганда 2013-жылы бир калыптагы өсүш арымын (+4,2 пайыз) көрсөткөн. Ошону менен бирге эле, ИДӨ түзүмүндө керектөө мурдагыдай эле, ИДӨнүн негизги компоненти бойдон калууда (ИДӨгө карата 112,7 пайыз) жана анын салыштырма салмагы өткөн жылдагыга салыштырганда өсүшүн улантууда.

Кароого алынып жаткан мезгилдин жыйынтыгы боюнча акча которуулардын таза агылып кирүүсү доллар эквивалентинде 8,8 пайызга төмөндөө менен 320,5 млн. АКШ долларын түзгөн, ал эми 2013-жылдын тиешелүү мезгилинде өсүш 11,8 пайыз чегинде катталган эле. Ошону менен бирге эле, каражаттардын акча которуу каналдары боюнча агылып кирүүсүнүн өсүш агымы рубль номиналында тескерисинче, 9,5 пайыз алгылыктуу деңгээлде сакталган.

9-график Мамлекеттик бюджеттин аткарылышы

Булагы: Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин Борбордук казыналыгы, Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы

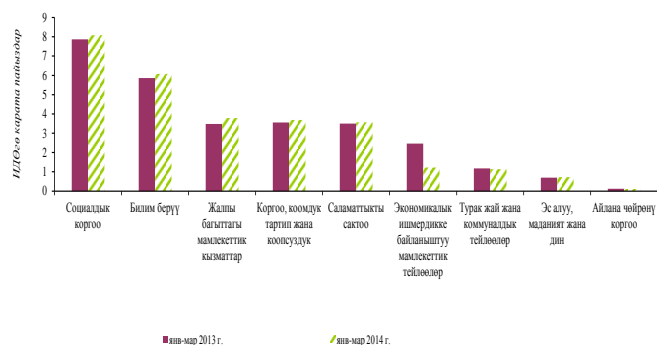
Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин Борбордук казыналыгынын алдын-ала маалыматтары боюнча отчеттук жылдын биринчи чейрегинин жыйынтыгы боюнча 2,0 млрд. сомду (ИДӨгө карата 2,9 пайызды²) (2013-жылдын биринчи чейрегинин жыйынтыгы боюнча ИДӨгө карата 4,9 пайыз) түзгөн.

Мамлекеттик бюджеттин жалпы кирешеси өткөн жылдын январь-март

¹ Кыйла мурунку мезгилге карата шилтемелер 2013-жылдын биринчи чейреги үчүн маалыматтардын жоктугу менен шартталган.

² 2013-жылдын сентябрь айынан тартып бюджет көрсөткүчтөрүн эсептөө методологиясына карата жаңырылган ыкманын негизинде эсептелген маалыматтар келтирилген.

10 -график. Мамлекеттик бюджеттин аткарылышы

Булагы: Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин Борбордук казыналыгы, Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы

айларына салыштырганда 5,7 пайызга же 1,2 млрд. сомго көбөйүү менен 22,7 млрд. сом (ИДӨгө карата 33,6 пайыз) чегинде катталган. Операциялык кирешелердин өсүшүнө салык кирешелери (5,1 п.п.) олуттуу салым кошсо, салыктык эмес түшүүлөрдүн салымы 4,6 п.п. түзгөн, ал эми расмий трансферттер 3,9 п.п. өлчөмүндө терс салым кошушкан.

Мамлекеттик бюджеттин жалпы чыгашалары 2013-жылдын январь-март айларындагы көрсөткүчкө салыштырганда 12,4 пайызга же 2,3 млрд. сомго жогорулоо менен 20,8 млрд. сомду (ИДӨгө карата 30,7 пайыз) түзгөн.

Чыгашалар түзүмүндө экономикалык классификациялоо боюнча күндөлүк керектөөгө багытталган чыгашалардын жогорку үлүшү сакталып турат. Байкоого алынып жаткан мезгил ичинде эмгекке төлөө, субсидияларды жана социалдык жөлөк пулдарды төлөөгө чыгашалардын үлүшүнүн 4,4 п.п көбөйгөндүгү байкалган.

Кыргыз Республикасынын Социалдык фондунун алдын-ала маалыматтары боюнча Социалдык фонддун бюджетинин тартыштыгы 0,2 млрд. сомду (ИДӨгө карата 0,3 пайыз), кирешелери – 8,7 млрд. сомду (ИДӨгө карата 12,9 пайыз), чыгашалары – 8,9 млрд. сомду (ИДӨгө карата 13,2 пайыз) түзгөн.

Кароого алынып жаткан мезгилдин жыйынтыгы боюнча консолидацияланган бюджеттин профицити 1,8 млрд. сом (ИДӨгө карата 2,6 пайыз) чегинде түптөлгөн. Кирешелер 26,9 млрд. сомду (ИДӨгө карата 39,7 пайыз), ал эми чыгашалар – 25,1 млрд. сомду (ИДӨгө карата 37,1 пайыз) түзгөн.

2014-жылдын январь-март айларында инвестицияларды негизги капиталга өздөштүрүү реалдуу мааниде олуттуу өскөн жана номиналдык мааниде 33,3 пайыз же 14,7 млрд. сом чегинде катталган (2013-жылдын тиешелүү мезгилинде 8,0 пайызга чейинки төмөндөө байкалган).

Мында, негизги капиталга инвестициялардын көлөмү, тышкы каржылоо булактарынын эсебинен 2,6

1-таблица. Каржылоо булактары боюнча негизги капиталга инвестициялар

	январь-март			
	млн. сом		үлүшү, пайыздар	
	2013-ж.	2014-ж.	2013-ж.	2014-ж.
Бардыгы	10 400,5	14 663,7	100,0	100,0
Ички инвестициялар	8 812,4	10 339,0	84,7	70,5
Республикалык бюджет	92,8	62,3	0,9	0,4
Жергиликтүү бюджет	25,9	4,0	0,2	0,0
Ишканалардын жана уюмдардын каражаттары	5 513,2	5 476,5	53,0	37,4
Банктын насыясы	117,4	17,7	1,1	0,1
Калктын каражатынан, КРдин резидентинин кайрымдуулук жардамын кошкондо	3 063,1	4 778,5	29,5	32,6
Тышкы инвестициялар	1 588,1	4 324,7	15,3	29,5
Чет өлкөлүк насыялар	1 104,2	3 055,1	10,6	20,9
Тиксе чет өлкөлүк инвестиция	232,5	1 221,4	2,3	8,3
Чет өлкөлүк гранттар жана гуманитардык жардам	251,4	48,2	2,4	0,3

Булагы: КР УСК

Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук Статистикалык комитети

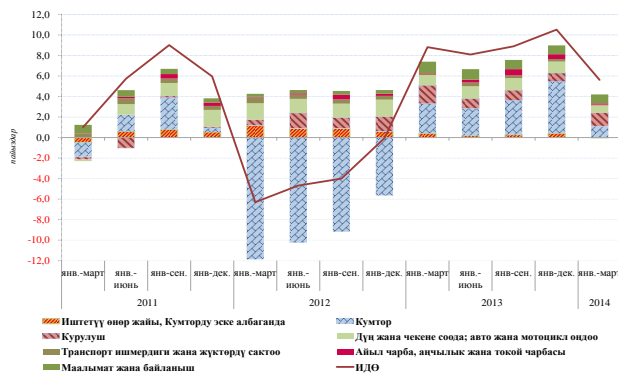
эсеге, ички каржылоо булактарынын эсебинен 11,0 пайызга өскөн. Инвестициялардын негизги көлөмү (жалпы көлөмүнүн 88 пайызынан көбүрөөгү) пайдалуу кендерди казып алуу, кайра иштетүү өнөр жайы жана турак жай курулушу боюнча объекттерди курууга багытталган.

2014-жылдын биринчи чейрегинде 2013-жылдын январь-март айларына салыштырмалуу кайра иштетүү өнөр жай объекттеринде негизги капиталга инвестицияларды өздөштүрүү деңгээли 2,6 эсеге өскөн, ал эми алардын инвестициялардын жалпы көлөмүндөгү үлүшү 10,3 пайыздык пунктка көбөйгөн (мында инвестициялардын 85,6 пайызы Кара-Балта шаарында мунай заттарын өндүрүү объекттин курууга багытталган). Каржылоо, негизинен, чет өлкө кредиттеринин (85,8 пайыз) жана ишканалар менен уюмдардын каражаттарынын (12,6 пайыз) эсебинен ишке ашырылган.

Сунуш

11-график. Негизги тармактардын ИДӨнүн өсүшүнө салымы

өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил

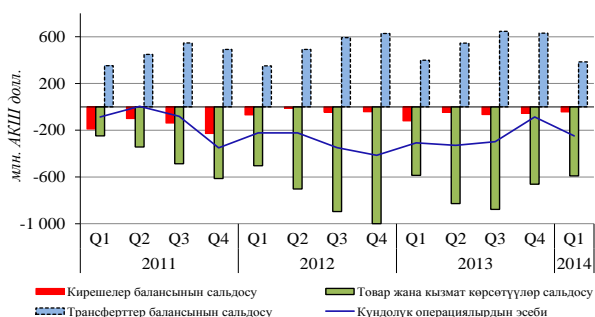
Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук Статистикалык комитети

Байкоого алынып жаткан мезгил ичинде ИДӨ өсүшү, эң оболу курулуш секторунда (+24,7 пайыз), иштеп чыгуу өнөр жайында (+7,8 пайыз), электрэнергиясы, газ, буу жана кондиционерленген аба менен камсыз кылуу секторунда (+12,6 пайыз) жана кызмат көрсөтүү чөйрөсүндө (+3,3 пайыз) кошулган нарктын көбөйүүсү менен камсыз болгон. Ошондой эле, айыл-чарбада да өсүштү белгилей кетүү болот, анда физикалык көлөмдүн өсүшү 1,2 пайызга көбөйгөн.

Тышкы сектор

12-график. Күндөлүк операциялар эсеби

Эскертүү: Алдын ала жана прогноздук маалыматтар, мунайпродуктулардын реэкспортун 2012-2013 жж. эсеп кылуу жана кызмат көрсөтүүлөр эсеби менен

2 -таблица. Кыргыз Республикасынын соода тендеми¹

(млн. АКШ долларында)

	2012	2013	2013 3 ай	2014 * 3 ай	Өзг-үү %	Өзг-үү \$
Соода тендеми	-3 210,6	-3 565,2	-749,1	-669,8	-10,6	79,3
Экспорт (ФОБ)	1 954,4	2 048,4	335,5	402,0	19,8	66,6
Алтын	562,3	736,8	92,8	168,6	81,6	75,7
Импорт (ФОБ)	5 165,1	5 613,6	1 084,6	1 071,9	-1,2	-12,7
Мунайпродуктылар	1 046,0	1 180,4	254,9	282,6	10,9	27,7

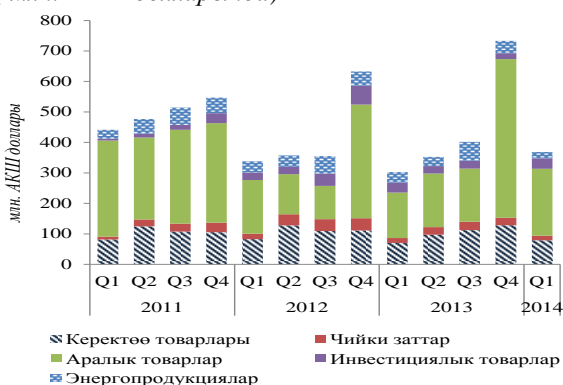
Маалымат үчүн

СИФ баалар менен импорт	5 576,3	6 069,8	1 175,1	1 163,5	-1,0	-11,6
СИФ баалар менен импорт (Соода тендеми)	-3 621,8	-4 021,3	-839,7	-761,5	-9,3	78,2
Алтын эсептен алуу экспорт	1 392,1	1 311,7	242,7	233,5	-3,8	-9,2
Жалпы товарооборот	7 119,5	7 662,0	1 420,1	1 473,9	3,8	53,9

¹февралына карата НСК фактылык даныйларына карата жана 2014-жылдын марта айына карата алдын ала даныйларына карата, мунайпродуктылардын реэкспорт кайра эсептөөсүн кошпой

13-график. Кыргыз Республикасынын экспортунун функционалдык түзүмү

(млн. АКШ долларында)

Эскертүү: февралына карата НСК фактылык даныйларына карата жана 2014-жылдын марта айына карата алдын ала даныйларына карата, мунайпродуктылардын реэкспорт кайра эсептөөсүн кошпой

14 -график. Кыргыз Республикасынын импортунун функционалдык түзүмү

(млн. АКШ долларында)

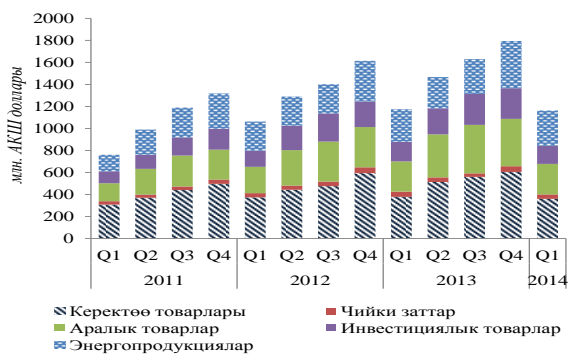
Болжолдуу маалыматтар боюнча кароого алынып жаткан мезгил ичинде күндөлүк эсептин тартыштыгы ИДӨгө карата 13,4 пайызга чейин төмөндөйт жана 249,0 млн. АКШ долларын түзөт. Төмөндөө соода балансы жана кирешелер боюнча көрсөткүчтөрдүн жакшыруусуна шартталган.

Отчеттук мезгил ичинде Кыргыз Республикасынын соода балансынын тартыштыгынын 1,6 пайызга 600,5 млн. АКШ долларына чейин кыскарышы күтүлүүдө (кошумча мунайпродуктылардын кайра эсептөөлөрдү эске албаганда экспорт 10,6 пайызга кыскарып 669,8 млн. АКШ долларын түздү). Соода балансы төмөнкүдөй негизги факторлордун эсебинен калыптанат:

- алтындын экспортунун 81,6 пайызга өсүшү;
- энергопродукцияларды эске албаганда, импорттун 4,3 пайызга кыскаруусу;
- айрым товарлардын реэкспортунун кыскаруусу (КРУБнын кошумча баа берүүсү).

2014-жылдын биринчи чейрегинде товарлар экспорту 471,3 млн. АКШ долларын түзөт жана өткөн жылдын тиешелүү көрсөткүчүнө салыштырганда 0,6 пайызга кыскарат (кошумча эсептөөлөрдү эске албаганда экспорт 19,8 пайызга өсүп 402,0 млн. АКШ долларын түздү).

Алтындын экспортунун көлөмү, күтүлүп жаткандай эле, 81,6 пайызга (абсолюттук мааниде 75,7 млн. АКШ долларына) өсөт. Алтынды жана мунайзаттарына кошумча баа берүүлөрдү эске албаганда экспорт 3,8 пайызга төмөндөө менен 233,5 млн. АКШ доллар деңгээлинде түптөлөт. Финансы статистикасы жана маалымдоо башкармалыгынын баа берүүлөрү боюнча, буга жашылчалардын, кендердин жана баалуу металл аралашмаларынын, сүттүн жана сүт азыктарынын, пахтанын, зер буюмдарынын жана алардын бөлүктөрүнүн жана башкалардын экспортунун көлөмүнүн өсүшү өбөлгө түзөт.

Эскертүү: февралына карата НСК фактылык даныйларына карата жана 2014-жылдын марта айына карата алдын ала даныйларына карата, мунайпродуктылардын реэкспорт кайра эсептөөсүн кошпой

15 -график. Эмгек мигранттардын акча которуларынын таза келүүсүн өсүш темпи

Товарлар импорту (ФОБ баасында) отчеттук мезгил ичинде 1,2 пайызга төмөндөө менен 1 071,9 млн. АКШ доллары чегинде катталат. Импорттун төмөндөөсү жүк ташуу үчүн автоунааларды жана атайы багытка каралган автоунааларды, кийим-кече жана ага тиешелүү буюмдарды, кофени, чайды, какаону жана алардан алынган азыктарды механикалык күрөктөрдү, эксковаторлорду жана сузгучу менен жүктөгүчтөрдү, бут кийимди ж.б. берүүлөрдүн кыскарышына шартталган. Мында мунайзаттарынын импортунун көбөйүүсү белгиленген, анын көлөмү 10,9 пайызга же 27,7 млн. АКШ долларына (берүүлөрдүн физикалык көлөмүнүн 21,4 пайызга өсүшүнүн жана баалардын 8,7 пайызга төмөндөшүнүн эсебинен) көбөйөт.

Кызмат көрсөтүүлөр балансы (“кыдыруулар” статьясы боюнча кошумча эсептөөлөрдү эске алуу менен) отчеттук мезгил ичинде алгылыктуу чекте күтүлүү менен 10,4 млн. АКШ доллары өлчөмүндө түптөлмөкчү.

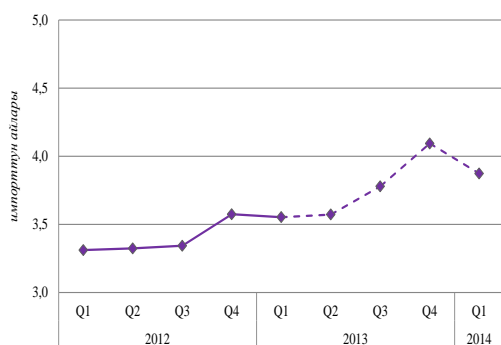
Кароого алынып жаткан мезгил ичинде кирешелер балансынын терс сальдосунун 63,7 пайызга (43,9 млн. АКШ долларына чейин) төмөндөөсү күтүлүүдө, бул тике чет өлкө инвесторлорунун Кыргызстандагы инвестициялык ишинен кирешелеринин кыскарышы менен шартталат.

Күндөлүк трансферттер боюнча таза агылып кирүү 385,1 млн. АКШ доллары өлчөмүндө түптөлгөн, бул 2013-жылдагы көрсөткүчтөн 3,6 пайызга төмөн. Мындай терс динамиканын түптөлүшү жеке трансферттер боюнча түшүүлөрдүн төмөндөөсүнө шартталган, анын таза агылып кирүүсү 8,5 пайызга кыскарат жана 366,4 млн. АКШ долларын түзөт.

16 -график. Капитал менен операциялардын жана финансылык операциялардын эсеби

17 -график. Кыргыз Республикасынын камдык активдери

2014-жылдын биринчи чейрегинде капитал менен операциялардын жана финансылык операциялардын эсеби 165,0 млн. АКШ доллары өлчөмүндө оң сальдодо түптөлөт, бул 2013-жылдагы тиешелүү көрсөткүчтөн 5,3 пайызга төмөн.

Капитал менен операциялар эсебинин сальдосу 2012-жылдагы салыштыруу үчүн алынган көрсөткүчтөн 36,2 пайызга кыскаруу менен 10,9 млн. АКШ доллары өлчөмүндө оң түптөлүшү күтүлүүдө.

Кароого алынып жаткан мезгилде финансылык эсептин оң сальдосу 1,9 пайызга төмөндөө менен 154,1 млн. АКШ доллары өлчөмүндө түптөлөт. Отчеттук мезгилде финансылык эсеп балансына тике жана башка инвестициялар өзгөчө таасирин тийгизет.

Республикага тике инвестициялардын таза агылып кирүүсү 109,1 млн. АКШ долларын түзөт жана 2013-жылдагы көрсөткүчтөн 20,0 пайызга ашат.

Отчеттук мезгилинде “башка инвестициялар” статьясы боюнча капиталдын таза агылып кирүүсү 36,1 пайызга азаюу менен 44,9 млн. АКШ долларын түзөт. Көрсөтүлгөн динамикага резиденттердин активдеринин 33,8 млн. АКШ долларына төмөндөөсү көбүрөөк таасирин тийгизет, бул ишканалардын дебитордук карызынын төмөндөөсүнө шартталат. Отчеттук мезгил ичинде резиденттердин милдеттенмелери 11,1 млн. АКШ долларына, көбүнчө кредиттердин таза агылып кирүүсүнүн эсебинен көбөйөт.

Ошентип, кароого алынып жаткан жылдын биринчи чейрегинин жыйынтыгы боюнча Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми 124,4 млн. АКШ доллары өлчөмүндө терс сальдодо түптөлөт. Дүң эл аралык камдардын көлөмү товарлардын жана кызматтардын келечектеги импортунун 3,9 айын жабат.

Сомдун реалдуу жана номиналдык эффективдүү алмашуу курсунун индекстери

Алдын-ала маалыматтар боюнча сомдун номиналдык эффективдүү алмашуу курсунун индекси (НЭАК) 2014-жылдын башталышынан бери 0,6 пайызга

2-таблица. Алмашуу курсу боюнча негизги көрсөткүчтөр

	жыл (ор.)				ай өткөн айга карата (айдын акырына)				
	2011 (ор.)	2012 (ор.)	2013 (ор.)	%	2014-ж. Февраль	2014-ж. Март	%	*	
РЭАК	112,0	110,7	112,0	1,2	↑	113,8	115,2	1,2	↑
НЭАК	114,3	113,2	111,6	-1,4	↓	112,9	112,9	0,0	↑
РЭАК кытай юанына карата	149,8	143,7	141,3	-1,7	↓	133,3	129,8	-2,6	↓
НЭАК кытай юанына карата	80,7	77,4	73,2	-5,4	↓	68,3	65,4	-4,2	↓
РЭАК еврого карата	134,9	144,2	142,3	-1,3	↓	134,9	127,9	-5,2	↓
НЭАК еврого карата	68,4	72,8	68,4	-6,0	↓	63,0	58,7	-6,9	↓
РЭАК каз. тенгесине карата	112,0	110,7	112,0	1,2	↑	113,8	115,2	1,2	↑
НЭАК каз. тенгесине карата	106,7	106,5	105,5	-1,0	↓	111,1	112,7	1,4	↑
РЭАК орус рублине карата	73,0	74,1	73,6	-0,7	↓	76,7	80,7	5,2	↑
НЭАК орус рублине карата	107,9	112,1	111,5	-0,6	↓	116,5	121,2	4,0	↑
РЭАК түрк лирасына карата	125,4	124,8	126,9	1,6	↑	137,1	130,4	-4,9	↓
НЭАК түрк лирасына карата	279,0	294,2	301,9	2,6	↑	331,9	312,6	-5,8	↓
РЭАК АКШ долларына карата	187,7	184,5	188,1	2,0	↑	182,8	174,8	-4,4	↓
НЭАК АКШ долларына карата	103,4	101,5	98,5	-2,9	↓	93,1	87,7	-5,8	↓

* алдын алга маалымат

↓ - сомдун нарксызданышы, атаандаштыкка жөндөмдүүлүктүн жакшыруусу

↑ - сомдун бекемдеш, атаандаштыкка жөндөмдүүлүктүн начарлоосу

өскөн жана өтүп жаткан жылдын март айынын акырына карата 112,9 түзгөн. Өсүш сомдун 2013-жылдын декабрь айында казак тенгесине карата 7,3 пайыз жана орус рублине карата 6,8 пайыз орточо курсуна салыштырганда 2014-жылдын мартында бекемделишине¹ шартталган. Ушуну менен катар эле, сомдун еврого карата 10,2 пайызга, АКШ долларына карата 9,5 пайызга жана кытай юанына карата 8,1 пайызга нарксызданышы байкалган.

НЭАК индексинин бекемделиши менен катар эле, Кыргыз Республикасында инфляциянын кыйла жогорку деңгээлде болушун² реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун (РЭАК) индексинин жогорулашы шарттаган, ал 1,5 пайызга өсүү менен өтүп жаткан жылдын март айынын акырына карата 115,2 түзгөн.

Акча-кредит саясаты

Акча-кредит саясатын ишке ашыруу

2014-жылдын 1-чейрегинде Улуттук банк тарабынан акча -кредит саясатынын жаңы негиздерине өтүү жүзөгө ашырылган. Бул негизде акча-кредит саясатынын көрсөткүчүн акча базасы түрүндөгү сандык көрсөткүчтөн пайыздык чен түрүндөгү баа көрсөткүчүнө которуу каралган. Эсептик ченди аныктоо механизми Улуттук Банк Башкармасынын чечими менен Улуттук банктын жүгүртүү мөөнөтү 28 күндүк ноталарынын кирешелүүлүгүнө байланыштыруудан аны белгилөөгө өзгөртүлгөн. “Овернайт” кредиттери боюнча ченди аныктоо механизми өзгөртүлгөн, ал эсептик ченге карата коэффициент менен байланышпай калган жана Акча-кредиттик жөнгө салуу комитетинин чечимдери менен аныктала баштаган. Февраль айында акча-кредит саясатынын жаңы инструменти – “овернайт” депозиттери колдонууга киргизилген. Эсептик чендин айланасында пайыздык чендердин “коридору” түзүлгөн, анын төмөнкү чеги катары “овернайт” депозиттери боюнча чен, ал эми жогоркусу катары – “овернайт” кредиттери боюнча чен аныкталган.

25-февралда Улуттук Банк Башкармасынын чечими менен эсептик чен 1-марттан тартып 6,0 пайыз өлчөмүндө белгиленген. Акча-кредиттик жөнгө салуу комитети февралда “овернайт” депозиттери жана “овернайт” кредиттери боюнча ченди тиешелүүлүгүнө жараша, 1,0 пайыз жана 9,0 пайыз өлчөмүндө белгилөө чечимин кабыл алган. Март айынын башталышында валюта рыногундагы жагдайды турукташтырууга багытталган чаралардын бири катары “овернайт” депозиттери боюнча чен 1,5 пайызга чейин жогорулаган.

Улуттук Банк Башкармасы тарабынан 24-мартта жана 28-апрелде эсептик ченди 6,0 пайыз өлчөмдө өзгөрүүсүз сактоо тууралуу чечим кабыл алынган. Чечимди кабыл алуу учурунда тышкы суроо-талаптын кыскаруу тобокелдиги деңгээли бир жагынан, ал эми экинчи жагынан керектөө бааларынын өсүшү тобокелдигинин деңгээли эске алынган.

Улуттук Банк Башкармасынын февраль айындагы отурумунда негиз катары алынган, экономиканы өнүктүрүү сценарийинде орто мөөнөттүү мезгилде алмашуу курсуна басымды

¹ Сомдун номиналдык эки тараптуу алмашуу курсу боюнча маалыматтар келтирилген, индексти эсептөө үчүн базалык мезгил катары 2000 жыл колдонулат.

² Кыргыз Республикасында 2014-жылдын январь-март айлары үчүн инфляция 3,4 пайызды түзгөн, ал эми негизги соода өнөктөш өлкөлөрдө инфляциянын орточо деңгээли алдын-ала эсептөөлөр боюнча 2,5 пайызды түзгөн.

күчөтүү, пайыздык ченди жогорулатуу жана акча базасынын өсүш арымын кыскартуу каралган.

Валюта рыногундагы басым, экинчи тышкы таасирлерден (Россия менен Украинанын геосаясий мамилелеринин курчушунан улам март айынын башталышында россия финансы рынокторундагы кескин өзгөрүүлөрдүн таасири, бул казак тенгесинин буга чейин бир эле учурда девальвацияланышы эффективдүү күчөткөн) улам күчөгөн. Сомдун 2014-жылдын биринчи чейреги ичинде нарксызданышы 10,8 пайызды түзүп, курс 54,4813 сом/АКШ долларына чейин өскөн.

Улуттук банк тарабынан жүргүзүлүп жаткан валюта интервенциялары жана үстөк ликвиддүүлүктөн арылтуу боюнча операциялар, акча-кредит саясатынын айрым инструменттеринин жагдайга ыңгайлашуусу, жигердүү маалымат кампаниясы менен биргеликте 1-чейректе валюталык кескин өзгөрүүлөрдү текшилөөгө өбөлгөн түзгөн. Мамлекеттик бюджеттин алгылыктуу сальдосу да Улуттук банктын жагдайды турукташтыруу боюнча ишин демилгелеген.

1-чейрек ичинде Улуттук банк төмөнкү акча-кредиттик операцияларды жүргүзгөн:

- банктар аралык валюта рыногунда Улуттук банк консигнация түрүндө накталай 2,8 млн. АКШ долларын кошо алганда, 198,1 млн. АКШ доллары суммасында чет өлкө валютасын сатуу боюнча валюта интервенцияларын жүргүзгөн;
- ноталардын жүгүртүүдөгү көлөмү 1-чейректин акырына карата 3 080,1 млн. сомду түзгөн;
- “овернайт” депозиттеринин орточо күндүк көлөмү 770,7 млн. сомду, дүң көлөм 10 790 млн. сомду (17-февралдан тартып) түзгөн;
- “овернайт” кредиттеринин орточо күндүк көлөмү 246,9 млн. сомду, дүң көлөм 4 196,5 млн. сом (17-февралдан тартып) чегинде түптөлгөн;
- коммерциялык банктардын кайра каржылоого берилген кредиттери боюнча карыздарынын калдыгы 2014-жылдын март айынын акырына карата 672,4 млн. сом чегинде катталган.

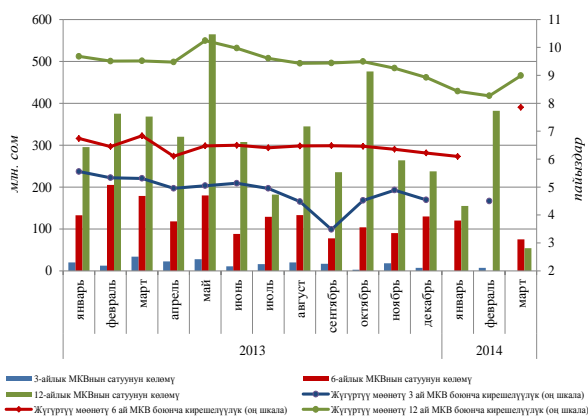
Кароого алынып жаткан мезгилдин акырына карата акча базасынын көлөмү 67,4 млрд. сомду түзгөн болсо, анын чейрек ичинде кыскаруусу 7,9 пайыз чегинде катталган.

Акча-кредит саясатынын инструменттери

Мамлекеттик баалуу кагаздар рыногу

МКВ

18-график. МКВларды сатуу көлөмүнүн жана кирешелүүлүгүнүн динамикасы

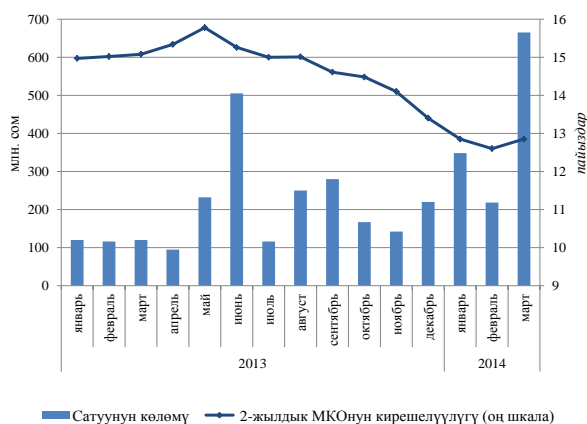
Жүгүртүүдөгү МКВ көлөмү жыл башынан бери 13,2 пайызга төмөндөө менен кароого алынган мезгилдин акырына 4,0 млрд. сомду түзгөн. 2014-жылдын январь-март айлары ичинде векселдердин жарыяланган эмиссиясынын жалпы көлөмү 2013-жылдын ушул эле мезгил аралыгына салыштырмалуу 5,0 пайызга төмөндөө менен 1,5 млрд. сом чегинде калыптанган. Суроо-талап көлөмүнүн көбөйүүсүнүн (+7,4 пайыз) жана сатуу көлөмүнүн азайуусунун (-54,8 пайыз) алкагында, баалуу кагаздар рыногунда жайгаштырылуучу бардык сегменттер боюнча МКВлардын орточо айлык

кирешелүүлүгүнүн төмөндөө тенденциясынын сакталып тургандыгы байкалган. Ошентип, МКВлардын орточо айлык жалпы кирешелүүлүгү 2014-жылдын январь-март айларында 8,0 пайызды (-0,5 п.п.) түзгөн.

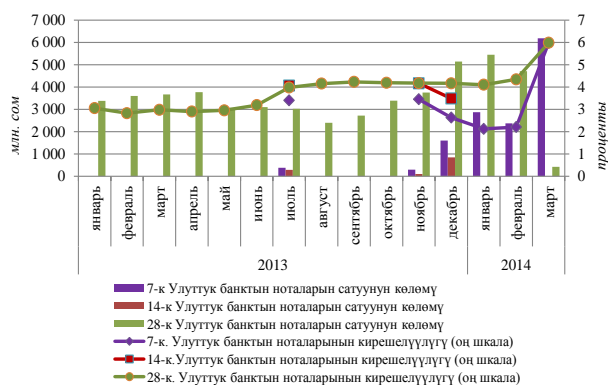
МКО

2014-жылдын март айынын акырына жүгүртүүдөгү МКО көлөмү жыл башынан бери 3,1 пайызга көбөйүү менен 5,9 млрд. сомду түзгөн. Жарыяланган МКО эмиссиясынын көлөмү 2014-жылдын январь-март айларында 2013-жылдагы тиешелүү көрсөткүчө салыштырганда 22,5 пайызга көбөйүү менен 571,0 млн. сом чегинде калыптанган. Суроо-талап (4,2 эсе) жана сатуу (+60,4 пайыз) көлөмүнүн көбөйүүсү шартында орточо салмактанган кирешелүүлүк деңгээлинин төмөндөөсү белгиленген. Алсак, кароого алынган мезгил ичинде 2 жылдык МКОнун орточо салмактанган кирешелүүлүгү өткөн 2013-жылдын ушул эле көрсөткүчүнө салыштырмалуу 2,3 п.п. төмөндөө менен 12,8 пайызды түзгөн.

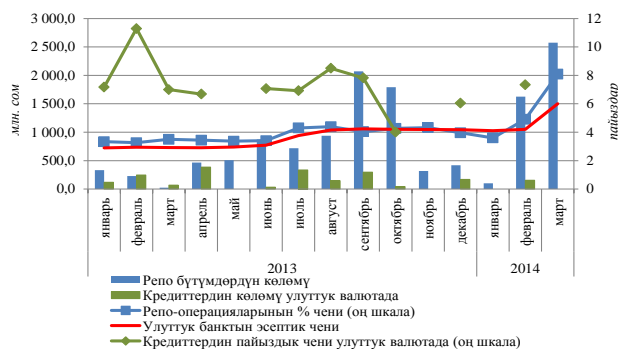
19-график. МКОлорду сатуу көлөмүнүн жана кирешелүүлүгүнүн динамикасы

20-график. Улуттук банктын ноталарын сатуу көлөмүнүн жана кирешелүүлүгүнүн динамикасы

21-график. Кредиттер ресурстардын банктар аралык рыногундагы жигердүүлүк

Улуттук банктын ноталары

2014-жылдын март айынын акырына жүгүртүүдөгү ноталар көлөмү жыл башындагы деңгээлден эки эсе төмөндөө менен 3,1 млрд. сом чегинде калыптанган. Кароого алынган мезгилде ноталардын жалпы эмиссия көлөмү 2013-жылдын тиешелүү мезгилине караганда 2,8 эсеге көбөйүү менен 31,5 млрд. сомду түзгөн. 2014-жылдын январь-март айларында суроо-талап (+83,5 пайыз) көлөмү сыяктуу эле, сатуу (2,0 эсе) көлөмү да көбөйгөн. 2014-жылы Улуттук банктын ноталарынын орточо салмактанган кирешелүүлүгү өткөн жылдагы тиешелүү көрсөткүч боюнча 3,0 пайызга карама-каршы 4,4 пайызды түзгөн.

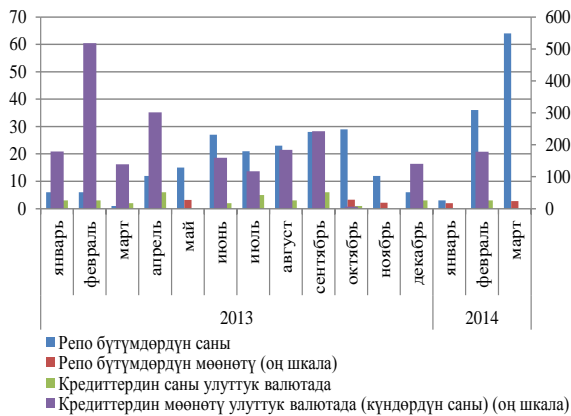
Акча-кредит саясатынын негизин жана аукциондорду өткөрүү шарттарынын өзгөрүшү Улуттук банктын жүгүртүү мөөнөтү 7 күндүк ноталары боюнча чендердин 6,0 пайызга барабар эсептик ченге жакындашына алып келген. Жүгүртүү мөөнөтү 7 күндүк ноталар боюнча орточо салмактанган кирешелүүлүк 2014-жылдын март

айынын акырында 2013-жылдагы 2,11 пайыздан 5,99 пайызга чейин өскөн.

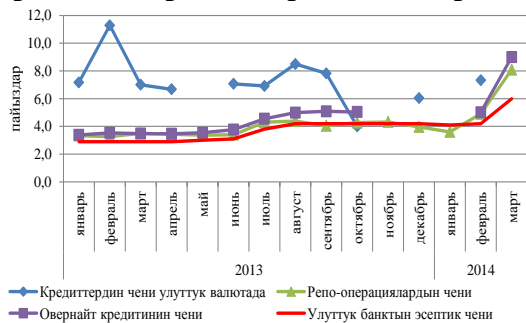
Кредиттик ресурстардын банктар аралык рыногу

Коммерциялык банктардын рыноктун бул сегментиндеги жигердүүлүгү кыйла жогорулаган. Сом түрүндөгү насыялардын жалпы көлөмү 8,7 млрд. сомду түзгөн, бул овернайт кредиттеринин көлөмүнүн 14,1 эсеге, 4,2 млрд. сомго чейин (биринчи чейрек ичинде орточо салмактанып алынган чен 7,0 пайыз), ошондой эле репо шарттарында кредиттердин 7,4 эсеге, 4,3 млрд. сомго чейин (орточо салмактанып алынган чен 5,5 пайыз) көбөйүүсүнүн эсебинен келип чыккан. Стандарттуу шарттарда улуттук валютада берилген кредиттердин көлөмү 155,8 млн. сомго чейин төмөндөгөн. Мындай операциялар боюнча орточо салмактанып алынган чен 7,3 пайыз чегинде катталган.

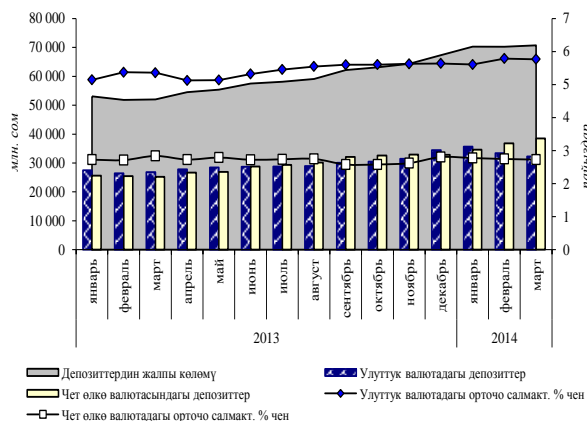
22-график. Банктар аралык кредит ресурстарынын рыногунда келишимдердин динамикасы

23-график. Улуттук банктын жана банктар аралык операциялардын чендери

24-график. Коммерциялык банктардын депозиттеринин динамикасы

Депозит рыногу

Бүтүндөй алганда, 2014-жылдын биринчи чейрегинде депозит рыногунда олуттуу өзгөрүү жүргөн эмес. Жыйынтыгында, 2014-жылдын март айынын акырына коммерциялык банктардын депозиттик базасынын көлөмү жыл башынан бери 5,1 пайызга көбөйүү менен 70,7 млрд. сомду түзгөн. Чет өлкө валютасындагы депозиттер да көбөйүп (17,2 пайызга, 38,5 млрд. сом эквивалентинде), ал эми улуттук валютадагы депозиттер 32,2 млрд. сомго чейин төмөндөгөн (6,5 пайызга). АКШ долларын бекемдөө факторунун таасири

астында депозиттерди долларлаштыруу 48,8 пайыздан 54,4 пайызга чейин өскөн.

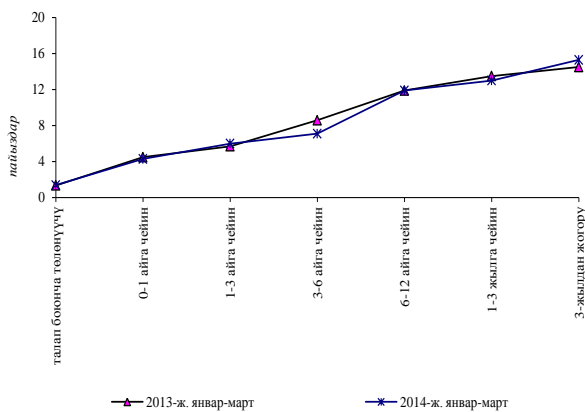
Калктын депозиттик база түзүмүндөгү аманаттарынын үлүшү жыл башындагы 42,1 пайыздан 42,2 пайызга чейин бир аз гана жогорулаган.

Жалпы депозиттик база дюрациясынын көрсөткүчү 4,2 айга чейин, ал эми мөөнөттүү депозиттер дюрациясы 11,4 айдан 10,9 айга чейин азайган.

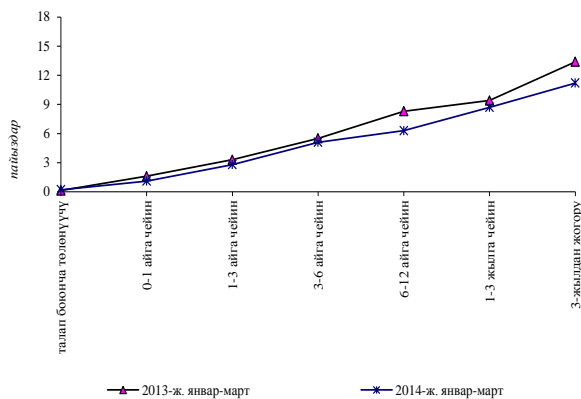
2014-жылдын январь-март айларында улуттук валютада жаңыдан кабыл алынган депозиттер боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чен өткөн жылдын ушул эле мезгилине салыштырмалуу өзгөрүүсүз калуу менен 2,3 пайыз чегинде калыптанган, ошондой эле чет өлкө валютасындагы аманаттар боюнча да ал өзгөрүүсүз 0,8 пайыз деңгээлинде түптөлгөн.

Улуттук валютада жаңыдан кабыл алынган талап боюнча төлөнүүчү депозиттердин орточо салмактанып алынган пайыздык чени 2013-жылдагы тиешелүү көрсөткүчө салыштырганда өзгөрүүсүз калып, 1,4 пайызды түзгөн, мөөнөттүү депозиттер боюнча - 8,9 пайызга төмөндөгөн (-1,4 п.п.); чет өлкө валютасында талап боюнча төлөнүүчү жаңыдан кабыл алынган депозиттер боюнча чен 0,2 пайызды түзүү менен 2013-жылдагы тиешелүү көрсөткүчкө салыштырганда 0,1 пайыздык пунктка көбөйгөн, ал эми мөөнөттүү депозиттер боюнча - 5,4 пайызга чейин (-0,7 п.п.) төмөндөгөн.

25-график. Мөөнөттүүлүк категориялары боюнча улуттук валютадагы жаңы депозиттер боюнча чендер

26-график. Мөөнөттүүлүк категориялары боюнча чет өлкө валютасындагы жаңы депозиттер боюнча чендер

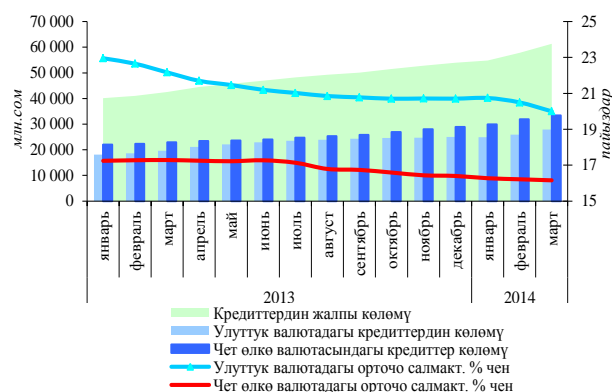

Кредит рыногу

2014-жылдын биринчи чейрегинде коммерциялык банктардын кредиттөө ишинде жогорулоо тенденциясы уланган, мындай кредиттер чет өлкө валютасында сыяктуу эле, улуттук валютада да сунуштоонун эсебинен түптөлгөн. Кредиттик ресурстардын булактарынын биринен болуп “Айыл чарбасын каржылоо-2” долбоору саналган, кароого алынган

27-график. Биз мезгилдин акырына карата коммерциялык банктардын кредиттик карыздарынын динамикасы

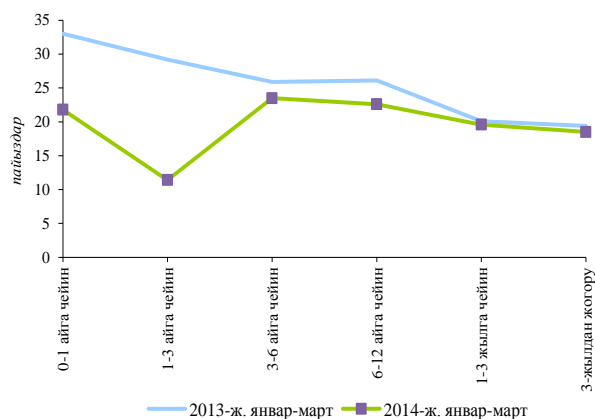
мезгилдин акырына сунушталган кредиттердин көлөмү 1,7 млрд. сомду түзгөн. Жыйынтыгында, жалпы алганда, 2014-жылдын март айынын акырына коммерциялык банктардын кредит портфелинин көлөмү жыл башынан бери 13,7 пайызга жогорулоо менен 61,3 млрд. сомду түзгөн. Алардын ичинен улуттук валютадагы кредиттер 11,5 пайызга көбөйүү менен 27,9 млрд. сомду, ал эми чет өлкө валютасында – сомдук эквивалентте 33,4 млрд. сомду түзгөн (+15,5 пайыз). Кредит портфелин долларлаштыруу жыл башынан бери 0,9 пайыздык пунктка жогорулап, кароого алынган мезгилдин акырына 54,5 пайыз чегинде катталган.

Банктардын улуттук валютадагы кредит портфелинин убактылуу түзүмүндө узак жана кыска мөөнөттүү кредиттердин үлүшү жыл башындагы көрсөткүчкө караганда өзгөргөн эмес. Кыска мөөнөттүү кредиттердин салыштырма салмагы (бир жылдан аз) 21,1 пайыз чегинде катталып, ал эми узак мөөнөттүү кредиттердин үлүшү 78,9 пайызды түзгөн.

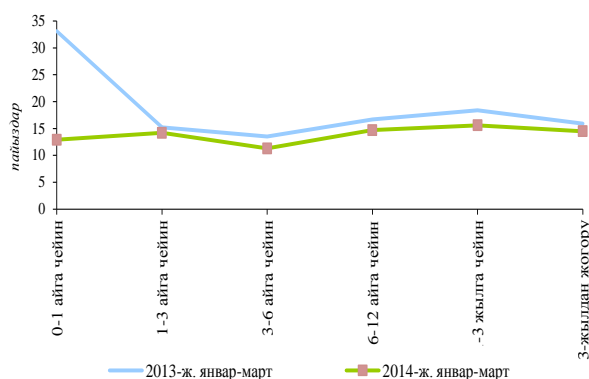
Улуттук валютада жаңыдан берилген кредиттердин дюрациясынын көрсөткүчү жыл башынан бери 26,5 айдан 25,4 айга чейин, ал эми чет өлкө валютасында – кароого алынган мезгилдин акырына 1,3 пайыздык пунктка, 28,2 пайызга чейин төмөндөгөн.

2014-жылдын январь-март айлары үчүн улуттук валютада жаңыдан берилген кредиттер боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чен 19,6 пайызга чейин (-1,8 п.п.), ал эми чет өлкө валютасында - 14,6 пайызга чейин (-5,4 п.п.) төмөндөгөн.

28-график. Мөөнөттүүлүк категориялары боюнча улуттук валютадагы жаңы кредиттер боюнча чендер

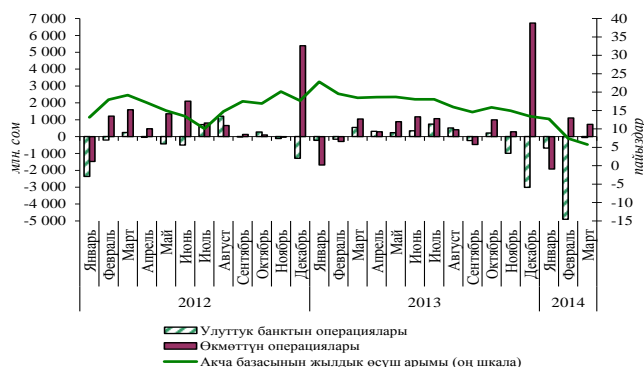

29-график. Мөөнөттүүлүк категориялары боюнча чет өлкө валютасындагы жаңы кредиттер боюнча чендер

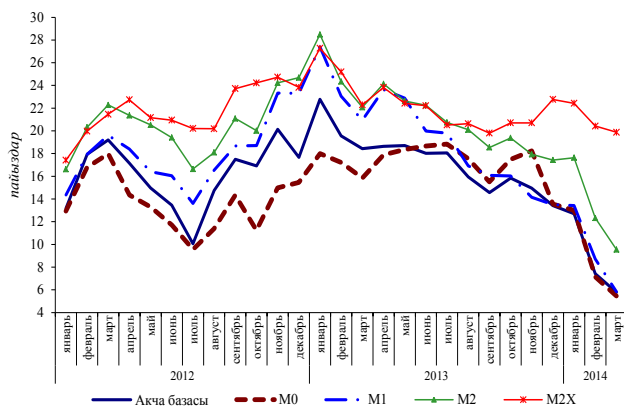

Монетардык индикаторлор динамикасы

30-график. Өкмөттүн жана Улуттук банктын операцияларынын акча базасын өзгөртүүгө салымы

31-график. Акча топтомдорунун номиналдык өсүш арымы (жылдык мааниде)

Акча базасы

2014-жылдын январь-март айларында жыл башына салыштырмалуу акча базасы 7,9 пайызга (5,8 млрд. сомго) кыскарып, 1-апрелге карата 67,4 млрд. сом чегинде түптөлгөн (2013-жылдын ушул эле мезгилинде кыскаруу 1,2 пайызды түзгөн эле). Акча базасынын 5,7 млрд. сомго азайуусуна Улуттук банктын валюта жана ачык рынокторунда ишке ашырылган операциялары таасирин тийгизген, ал эми Өкмөттүн операциялары камдык акчалардын 0,1 млрд. сомго азайышына алып келген.

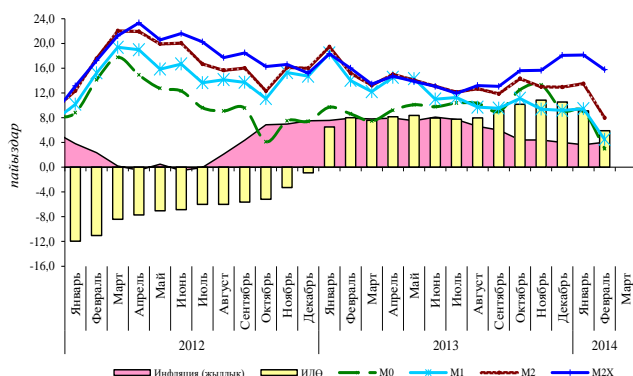
Ушуну менен бирге эле 2014-жылдын биринчи чейрегинде Улуттук банк ички рынокто 193,8 млн. сомго алтын сатып алган операцияларын жүргүзүп, ал эми кредиттик аукциондордун алкагында каржылоо үчүн алынган каражаттардын суммасы 360,0 млн. сомду түзгөн.

Акча топтомдору

2014-жылдын 1-чейрегинин жыйынтыгы боюнча акча топтомдорунун жылдык мааниде алгандагы номиналдык өсүш арымы 5,4 жана 19,9га чейинки пайыз диапазонунда, ал эми 2013-жылдын 1-чейрегинин акырына - 15,8 жана 22,3 пайыз чегинде катталган, бул акча топтомдорунун реалдуу жылдык өсүш арымынын басаңдашына таасирин тийгизген.

Өзүндө чет өлкө валютасындагы депозиттерди камтыган кеңири мааниде колдонулуучу M2X акча массасы 2014-жылдын январь-март айларында 118,7 млрд. сомду түзүү менен 1,9 пайызга азайган (2013-жылдын тиешелүү мезгилинде M2X 0,5 пайызга көбөйгөн эле). Январь-март айларында M2X түзүмүндө банктардан тышкары акчалардын төмөндөөсү белгиленген (9,2 пайызга, 56,2 млрд. сомго чейин), ал өсүшү 62,4 млрд. сомго чейин, 5,8

32-график. Инфляция, акча топтомдорунун жана ИДӨнүн айкын өсүш арымы

4-таблица. Акча-кредит көрсөткүчтөрүнүн динамикасы

	2013-ж. 1 чейреги		2014-ж. 1 чейреги	
	2013-ж. март/		2014-ж. март/	
	млн. сом	2012-ж. март	млн. сом	2013-ж. март
Акча базасы	63 699,0	-1,2	67 384,3	-7,9
Жүгүртүүдөгү акчалар	56 699,7	-2,7	60 409,1	-9,8
Банктардан тышкары акчалар (M0)	53 323,3	-2,2	56 227,5	-9,2
Куушакчалар (M1)	68 453,9	-2,5	72 441,4	-9,1
Акча массасы (M2)	76 365,4	-1,4	83 651,5	-8,0
Акча массасы (M2X)	98 991,0	0,5	118 663,8	-1,9
M2X түзүмүнө кирген депозиттер	45 667,7	3,9	62 436,3	5,8
Экономикага кредит	44 103,5	4,9	64 302,3	12,4

пайызды түзгөн депозиттер көлөмүнүн¹ көбөйүүсү менен компенсацияланган, анын ичинде улуттук валютадагы депозиттердин 5,6 пайызга азайуусу шартында чет өлкө валютасындагы депозиттердин өсүшү 16,9 пайызды түзгөн. Алмашуу курсунун² өзгөрүү таасирин эске албаганда, депозиттердин жалпы көлөмү 6,0 пайызга өскөн.

Банк тутумунун таза чет өлкө активдеринин көбөйүүсү менен катар эле, коммерциялык банктардын кредиттик ишкердик чөйрөсүнүн кеңейүүсү да байкалган.

Экономикага кредит 2014-жылдын 1-чейрегинин жыйынтыгы боюнча 12,4 пайызга өскөн, ошол эле учурда чет өлкө валютасында кредиттөө 15,1 пайызга, ал эми улуттук валютада – 9,7 пайызга көбөйгөн (2013-жылдын тиешелүү мезгилинде – тиешелүүлүгүнө жараша 6,3 жана 3,4 пайыз). Алмашуу курсунун таасирин эске албаганда, экономикага кредит 6,9 пайызга жогорулаган.

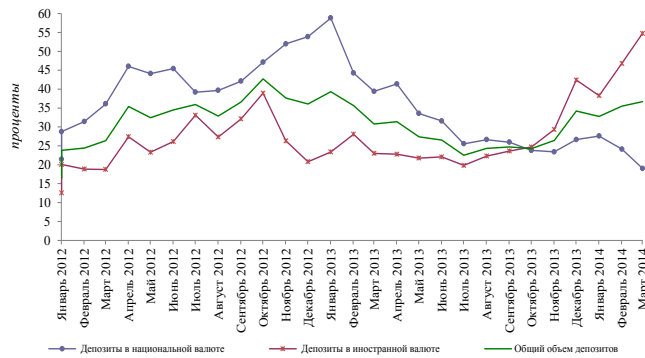
Секторлор боюнча кыйла тез арымда өсүш финансылык эмес корпорацияларга берилген кредиттер боюнча байкалган, алардын көбөйүүсү 2014-жылдын 1-чейрегинин акырында 8,0 пайызды түзгөн. Башка финансылык корпорацияларга кредиттерди 0,3 пайызга кыскартууда резидент-секторлорго кредиттер 4,5 пайызга өскөн (2013-жылдын ушул эле мезгилинде – тиешелүүлүгүнө жараша 3,6 жана 28,3 пайыз).

ИДӨнүн өсүш арымына салыштырмалуу акча массасынын кыйла тез арымда өсүшүнөн улам, M2X акча топтому боюнча эсептелинген экономиканы монетизациялоо коэффициенттери 2014-жылдын январь айынан март айына чейин жыл башындагы 30,8 пайыздан 31,5 пайызга

¹ Банк тутумунун аналитикалык балансынын маалыматтары боюнча, анда жеке адамдардын жана юридикалык жактардын, ошондой эле башка финансы-кредит мекемелеринин депозиттерин гана камтыйт, мында Өкмөттүн жана резидент эместердин депозиттери алынып салынган.

² Туруктуу (программалык) алмашуу курсу: 47,0992 сом/АКШ доллары.

33-график. М2Хте камтылуучу депозиттердин динамикасы (жылдык мааниде)

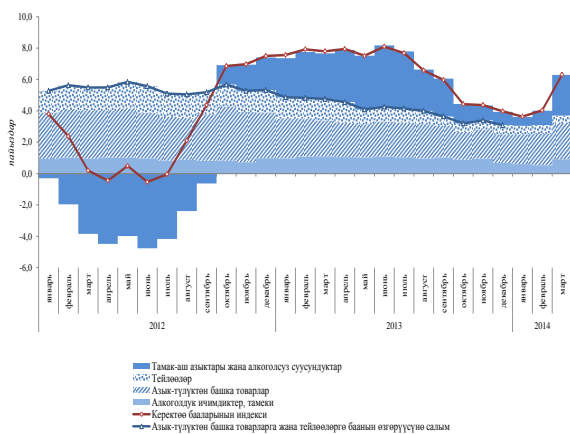
чейин өскөн. Ошону менен бирге эле, ошол эле М2Х боюнча эсептелинген акча жүгүртүү тездиги 2014-жылдын 1-чейрегинин акырына жыл башындагы 3,24төн 3,17ге чейин төмөндөгөн.

Финансылык ортомчулук деңгээлин мүнөздөгөн кеңири мааниде колдонулуучу М2Х мультипликатору 2013-жылдын акырындагы 1,653дан 2014-жылдын март айынын акырына 1,759 чейин көбөйгөн, бул М2Х кеңири мааниде колдонулуучу акча массасынын көлөмүндө чет өлкө валютасындагы депозиттердин өсүшүнүн эсебинен жүргөн.

Инфляция динамикасы

Керектөө бааларынын индекси

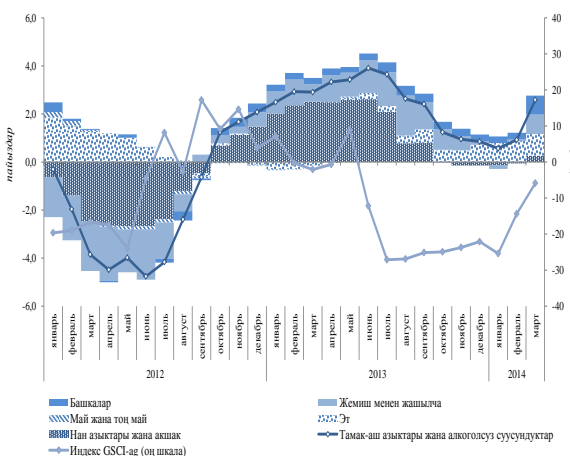
34-график. Жылдык КБИ түзүмүнүн динамикасы (өткөн жылдын тиешелүү айына карата)

Улуттук статистика комитетинин маалыматтары боюнча 2014-жылдыни март айында инфляциянын жылдык мааниси (2014-жылдагы март айы 2013-жылдагы март айына карата) 6,3 пайызды түзгөн, бул 2013-жылдагы тиешелүү көрсөткүчтөн (7,8 пайыз) төмөн.

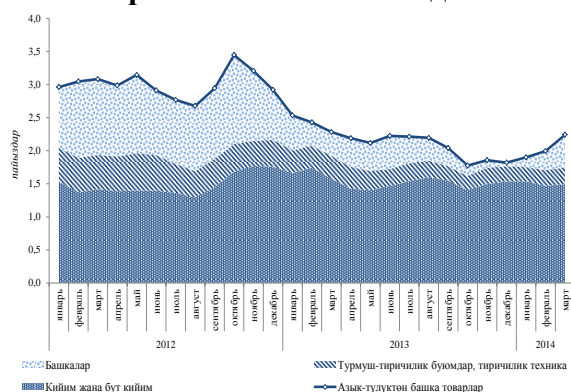
Бүтүндөй алганда 2014-жылдын биринчи чейрегинде жалпы баа деңгээлин жогорулатуучу динамика тышкы шарттар жана ички сезондук факторлор менен аныкталган. Украинадагы саясый кырдаал жана ушундан улам Украинадан азык-түлүк товарларын ташуу жагында белгисиздик жагдайы, ири өндүрүүчү өлкөлөрдөгү алгылыксыз аба-ырайы шарттарынан улам айрым азык-түлүк товарларынан дүйнөлүк баасынын өсүшү, ошондой эле АКШ доллары курсунун бекемдеши Кыргыз Республикасынын ичинде импорттолуучу товарлардын кымбатташына алып келген.

35-график. Жылдык КБИде азык-түлүккө баа салымынын динамикасы

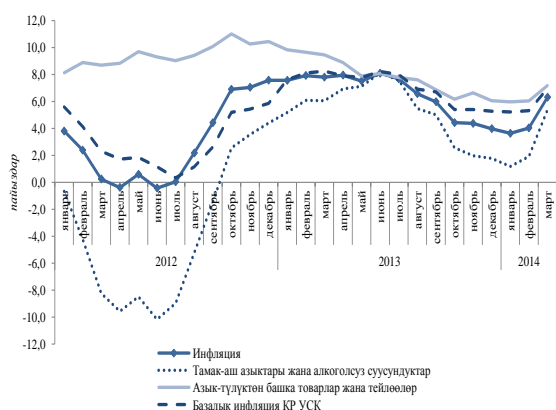

Азык-түлүк товарларына керектөө бааларынын өсүшү 2014-жылдын март айында жылдык мааниде 5,4 пайызды түзгөн. Мөмө-жемиш продукциясына баалардын жогорулап кетиши товарлардын бул тобунун баасынын өсүшүнө олуттуу салымды кошкон, ал жылдык мааниде алганда 11,1 пайыз чегинде катталган, анын ичинде жемиштер 23,9 пайызга, ал эми жашылча 6,4 пайызга кымбаттаган. Эт азыгына баанын жылдык мааниде алганда 9,7 пайызга жогорулоосу да жалпы баа

36-график. Жылдык КБИде азык-түлүктөн башкаларга баа салымынын динамикасы

37-график. Керектөө баа индексинин динамикасы (өткөн жылдын тиешелүү айына карата)

деңгээлинин өсүшүнө олуттуу салым кошкон. Азык-түлүк товарлары түзүмүндө олуттуу салыштырма салмак туура келген нан азыктары жана акшактар тобуна баа 2014-жылдын март айынын жыйынтыгы боюнча жылдык мааниде 1,4 пайызга өскөн, анын ичинде жогорку сорттогу буудай уну 2,4 пайызга кымбаттаган. Кант баасы 16,2 пайызга өскөндүгү, ал эми өткөн жылы ал 8,0 пайызга төмөндөгөндүгү байкалган эле.

Жылдык өлчөөдө өтүп жаткан жылдын март айында сүт азыктары 6,9 пайызга кымбаттаган, бул 2013-жылдагы тиешелүү көрсөткүчтөн 1,3 пайыздык пунктка жогору.

“Майлар жана тоң майлар” продукциясын Кыргызстанга негизги импорттоочу өлкөлөр – Россия жана Украинада май алынуучу өсүмдүктөрдүн жакшы түшүмүнүн алкагында, бул товардык топко керектөө баа индексинин төмөндөөсү жалпы баа деңгээлинин өсүшүнө ооздуктоочу таасирди тийгизген.

Азык-түлүктөн тышкары товарларга баа индексинин өсүшү жылдык мааниде алганда 7,7 пайызды түзгөн. Азык-түлүктөн тышкары товарларга баанын өсүшүнө салымды “кийим-кечелер жана бут кийим” товарлар тобу кошкон, ал 13,2 пайызга жогорулаган. Үй тиричилик буюмдары жана тиричилик техникага баа 6,9 пайызга өскөн. Күйүүчү-майлоочу материалдарга баа жылдык мааниде алганда 2,1 пайызга өскөн, анын ичинде бензинге баанын сыяктуу эле, дизель отунуна баа да жогорулагандыгы белгиленген.

Март айында акы төлөнүүчү кызмат көрсөтүүлөргө баа жылдык мааниде алганда 4,0 пайызды түзгөн (2013-жылдын март айында – 10,0 пайыз). Бул топ боюнча индексин өсүшү негизинен, эс алуу кызматтарына (+6,1 пайыз) жана билим берүүгө (+6,0 пайыз) баанын өсүшү менен шартталган. Бул топ боюнча баанын өсүшүн чектеген фактор катары мейманканалар менен тойканаларда сунушталуучу кызматтарга баанын 0,7 пайызга төмөндөөсү саналган.

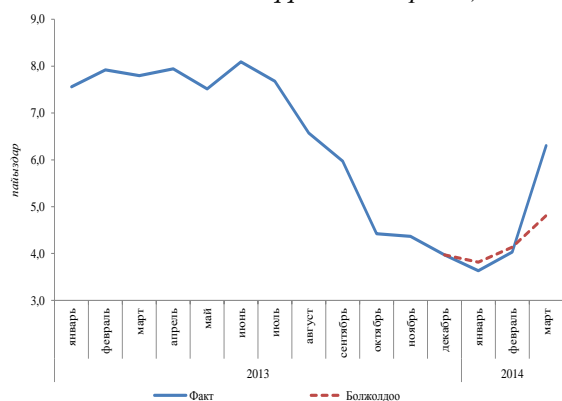
2014-жылдын биринчи чейрегинде Улуттук статистика комитетинин ыкмасы боюнча эсептелинген базалык инфляциянын жылдык маанисинин өсүш арымынын январь айындагы 5,3 пайыздан

март айындагы 7,0 пайызга чейин күч алышы байкалган.

Болжолдоолорду айкын маалыматтар менен салыштыруу

38-график. КБИнин айкын жана болжолдонгон мааниси

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата)

Өтүп жаткан жылдын биринчи чейрегинде инфляциянын өсүш арымынын тездеши байкалган. Инфляциянын орточо чейректтик деңгээли болжолдонгон 0,4 пайыздык пунктка жогору түптөлүү менен жылдык мааниде алганда 4,7 пайызды түзгөн (2014-жылдын 1-чейреги/2013-жылдын 1-чейреги). Жылдык мааниде эсептөөдө инфляциянын айкын деңгээли (2014-жылдын март айы/2013-жылдын март айы) болжолдонгон 4,65 пайыздын ордуна 6,3 пайыз чегинде калыптанган. Кароого алынган мезгил аралыгында инфляциялык процесстердин тездешинин негизги себептеринин биринен болуп, айрым бир товарларга баанын сезондук жогорулоосунан тышкары, башка тышкы таасирлерден улам АКШ долларынын бекемдөөсү саналат. Натыйжада, сомдун нарксыздашы импорттолуучу товарлардын, мисалы, канттын, күрүчтүн, буудайдын жана КММнын кымбатташына алып келген.

Орто мөөнөткө каралган болжолдоолор

Тышкы чөйрө тууралуу божомолдоолор

Негизги соода-өнөктөш өлкөлөрдүн өнүгүүсү боюнча болжолдоолор

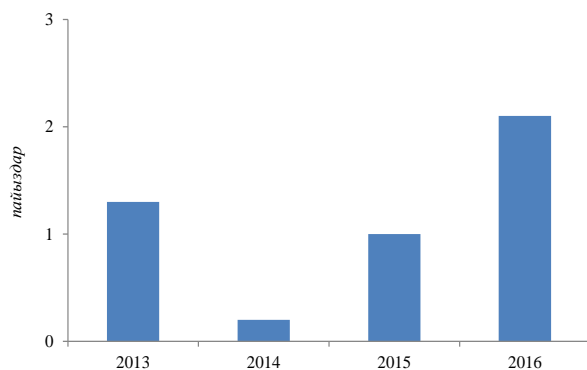
Эл аралык уюмдардын болжолдоолорунда 2014-жылы дүйнөлүк экономиканын калыбына келүү арымынын басаңдоо ыктымалдыгы каралган.

Россия

Россияда 2013-жылы катталган экономиканын өсүшүнүн басаңдоосу 2014-жылдын баш жагында да уланган, бул Россия экономикасынын 2014-жылы өсүшү боюнча болжолдоолорун кайрадан карап чыгууга түрткү берген. Экономиканын өсүшүнө тоскоолдук

39-график. Россиянын айкын ИДӨсүнүн өсүшү

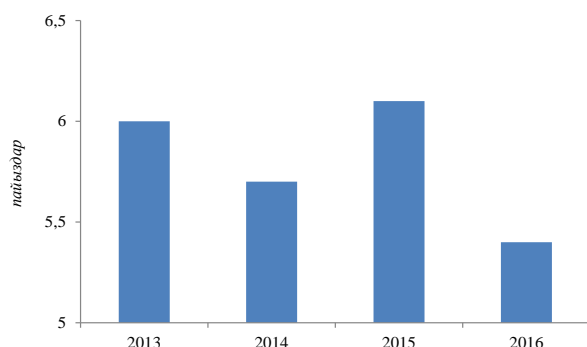
(жылдан жылга карата, %)

Булагы: ЭВФ

40-график. Казакстандын айкын ИДӨсүнүн өсүшү

(жылдан жылга карата, %)

Булагы: «Блумберг» МА

жараткан алгылыксыз инвестициялык жигердүүлүк, жалпы экономикадагы түзүмдүк көйгөйлөр сыяктуу факторлор, Россиянын Украинадагы саясий кризиске катышуусунун эсебинен капиталдын агылып чыгуусунун күч алышы менен толукталган.

Ошентип, 2014-жылы ичинде экономиканын өсүшү боюнча болжолдоолор 1,3 пайыздын ордуна 0,2 пайыз деңгээлине, ал эми 2015-2016-жылдарга орточо алганда 2,3 пайыздын ордуна 1,5 пайыз деңгээлине корректировкаланган.

Мурдагыдай эле, орус рубли курсунун өзгөрүүсү чет өлкө активдеринин агылып чыгышына жараша түптөлөт, ага күтүлүп жаткан ФРСнын “сандык жеңилдетүү” программасынын кыскаруусу, АКШда пайыздык чендердин өсүшү жана Украинадагы саясий жагдайдын чечилиши өз таасирин тийгизет.

Казакстан

ЭВФтин болжолдоолоруна ылайык, Казакстан Республикасында 2014-2015-жылдарга ИДӨнүн өсүшү төмөндөө жагына каралып чыккан (тиешелүүлүгүнө жараша 5,7 жана 6,1 пайыз), бул, өткөрмө түтүктөрү сынып калгандыктан Кашаган мунай өндүрүшүн ишке киргизүү ишинин убактылуу токтотулушу; рыногу түптөлүп келе жаткан жана тоо кендерин өндүрүү секторунда төмөн өсүш арымга ээ мамлекеттер тарабынан суроо-талаптын төмөндөшү менен шартталган. Мындан тышкары, девальвациядан кийин жарыяланган бааларды жөнгө салуу иши ири мамлекеттик ишканалардын пландаштырган инвестицияларына терс таасирин тийгизиши мүмкүндүгү күтүлүүдө.

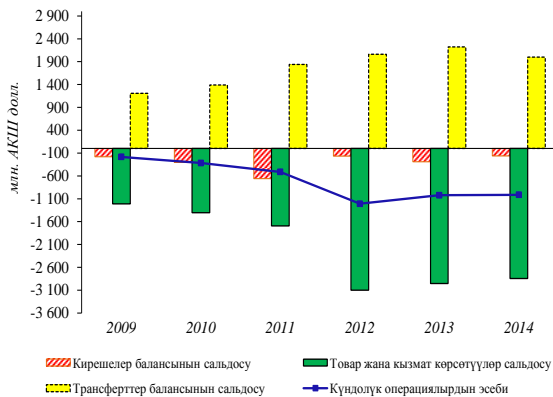
Кыска жана узак мөөнөттүү мезгил аралыгында экономиканы өнүктүрүү келечеги макроэкономикалык жагдайдын туруктуулугун сактоодон көз каранды, ал өз кезегинде, мунайдан түшкөн кирешени белгиленген эрежелердин жана финансы секторунун туруктуу өнүгүүсүнүн негизинде сарптоо саясатына жараша болот.

ЭВФтин пикири боюнча 2014-жылы жылдык инфляция деңгээли Өкмөт тарабынан жарыяланган 6,0-8,0 пайыз

чегинен тышкары калыптанат, ал 9,2 пайызды түзөт. 2015-жылы инфляция 7,5 пайызды түзөт.

Төлөм тендемине болжолдоолор

41-график. Күндөлүк операциялар эсеби

42-график. Төлөм тендемени каржылоо

2014-жылы күндөлүк операциялар эсебинин тартыштыгы ИДӨгө карата 14,0 деңгээлинде болжолдонууда жана 2013-жылдагы көрсөткүчкө салыштырганда бир аз гана (0,2 пайыздык пунктка) төмөндөйт.

Күндөлүк эсеп тартыштыгы жеке трансферттер көлөмүнүн төмөндөөсүнөн улам түптөлөт. Ушуну менен катар эле, “кирешелер” статьясы боюнча агылып чыгуунун төмөндөөсү менен бирге товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр тартыштыгынын жакшыруусу күндөлүк эсепке оң таасирин тийгизет.

Эмгек мигранттары эмгектенип жатышкан өлкөлөрдүн экономикасынын болжолдонгон басаңдоосун эске алсак, акча которуулардын келип түшүү көлөмүнүн кыскаруусу күтүлүүдө. Ошентип, 2014-жыл жыйынтыгы боюнча жеке трансферттер боюнча таза агылып кирүү 1 923,8 млн. АКШ доллары номиналдык көлөмү менен 10,7 пайыз деңгээлинде болжолдонууда.

Негизги соода өнөктөш өлкөлөрдүн экономикасынын басаңдоо ыктымалдыгы тышкы суроо-талаптын төмөндөшүнө карата белгилүү бир өбөлгөлөрдү түзөт, бул экспорттук берүүлөрдүн 9,7 пайызга¹ кыскаруусун шарттайт. Мында, алтын кенин казып алуу компанияларынын туруктуу иши алтын экспорттун 1,9 пайызга, 750,7 млн. АКШ долларына чейин көбөйтүү мүмкүнчүлүгүн берет (дүйнөлүк бааны тр. унциясы үчүн 1200 АКШ доллары деңгээлинде сактап калган шартта).

Биринчи чейректин жыйынтыгы боюнча түптөлгөн тенденцияларды, ошондой эле импорттун кымбатташынан улам ички суроо-талаптын кыскаруусу ыктымалдыгын эске алсак, керектөө жана инвестициялык товарлардын² түшүүсү кыскара тургандыгы болжолдонууда, бул импорттун 5,3 пайыз деңгээлине

¹ Алтынды жана мунай заттарына кошумча баа берүүнү эске албаганда, төмөндөө 5,5 пайызды түзөт.

² Негизинен реэкспорттук товардык позициялардын төмөндөөсү болжолдонууда.

төмөндөшүнө таасирин тийгизет. Мында, мунайга дүйнөлүк баанын төмөндөшүнөн улам, абсолюттук мааниде мунай заттары импортунун бир аз кыскарышы күтүлүүдө.

Ошентип, 2014-жыл жыйынтыгы боюнча соода балансынын тартыштыгынын 2,1 пайызга, 3 150,8 млн. АКШ долларына чейин төмөндөөсү күтүлүүдө.

Мурдагыдай эле, күндөлүк эсеп тартыштыгын каржылоо, финансылык эсеп боюнча капиталдын агылып кирүүсүнүн, биринчи кезекте, тике чет өлкө инвестицияларынын түшүүсүнүн (446,1 млн. АКШ доллары) жана тышкы насыялардын (319,6 млн. АКШ доллары) эсебинен жүзөгө ашырылат.

Натыйжада, төлөм теңдеминин жалпы сальдосу 233,1 млн. доллары чегинде терс калыптанат. Улуттук банктын камдык активдеринин ордун жабуу деңгээли коопсуз деңгээлде сакталат (импорттун 3,5 айы).

2015-2017-жылдары экспорттук түшүүлөрдүн өсүшүнө салыштырмалуу импорттук берүүлөрдүн кыйла тез арымда өсүшү менен шартталган өлкөнүн тоорук балансынын абалынын начарлоосу болжолдонууда. Мында, күндөлүк трансферттердин агылып кирүүсүнүн өсүшү жыл ичинде орточо алганда 5,0 пайыз деңгээлинде болжолдонгон. Ошентип, күндөлүк эсеп тартыштыгы орто мөөнөттүк келечекте ИДӨгө карата 16-17 пайыз чегинде болжолдонууда.

Күндөлүк эсеп тартыштыгын каржылоо, кредиттердин орточо алганда 250,0 млн. АКШ доллары деңгээлинде жана тике чет өлкө инвестицияларынын 440,0 млн. доллары деңгээлинде агылып киришинин эсебинен жүзөгө ашырылат.

Бүтүндөй алганда, орто мөөнөттүк мезгил аралыгында жалпы төлөм балансы терс болжолдонгон (орточо алганда 70,0 млн. АКШ доллары), мында товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр импортунун ордун жабуу үчүн камдык активдердин жетиштүүлүк критерийлери коопсуз деңгээлде болжолдонууда (орточо импорттун 3,2 айы).

Кыргыз Республикасынын 2014-2017-жылдарга иштелип чыккан төлөм теңдеминин болжолдоолорунда бир катар белгисиз шарттар жана тобокелдиктер сакталып турууда:

- «Кумтор» алтын кенин казып алуу ишканасынын үзгүлтүксүз иштөөсү;
- алтын жана мунайга дүйнөлүк баанын волатилдүүлүгү;
- соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдө экономикалык жагдайдын начарлоосу;
- чет өлкө кредиттеринин пландаштырылган көлөмүнүн мамлекеттик секторго түшпөй калышы;
- негизги соода боюнча өнөктөш өлкөлөр менен соода шарттарынын өзгөрүүсү.

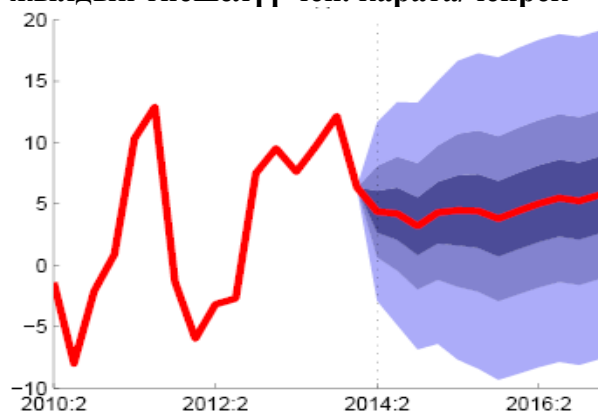
Орто мөөнөткө каралган болжолдоо

Экономиканын реалдуу секторун өнүктүрүү

Тышкы суроо-талаптын начарлашынын алкагында Кыргызстан экономикасы орто мөөнөткө каралган келечекте экономикалык өсүшкө басымдын солгундашын башынан кечирет. Мындай динамиканын түптөлүшүнө экспорттолуучу товарлардын көлөмүнүн кыскаруусу жана акчалай которуулардын Россия менен Казакстандын экономикалык өсүш армынын басаңдоосунан улам төмөндөөсү негиз болоору күтүлүүдө. Сомдун реалдуу эффективдүү алмашуу курсу негизги соода өнөктөш өлкөлөрдө АКШ долларына карата кыйла олуттуу девальвация байкалгандыгына байланыштуу бекемделет. Үлгүлөрдүн жардамы менен болжолдоо орто мөөнөткө каралган келечекте арымын бара-бара жогорулатуу менен, 2014-жылдагы экономикалык өсүшкө 4,2 пайыз чегинде баа берет. Экономиканын өсүшүнө негизги салым, орточо өсүшү стратегиялык маанидеги объекттерди куруу жана реконструкциялоо боюнча долбоорлордун ишке киргизилгендигинен улам, сооданын, курулуш секторунун өсүш арымынын басаңдашына байланыштуу болгон кызмат көрсөтүү секторунун эсебинен, ошондой эле айыл-чарба сектору тарабынан күтүлүүдө. 2017-жылы республикада экономикалык өсүш 5,6 пайызды түзүшү мүмкүн. Мында иштеп чыгуу өнөр жайында Кумтөр ишканасында алтынды казып алуу көлөмүнүн төмөн болушу эсебинен бир аз төмөндөө күтүлүүдө.

Ошентип, чогуу алгандагы суроо-талап

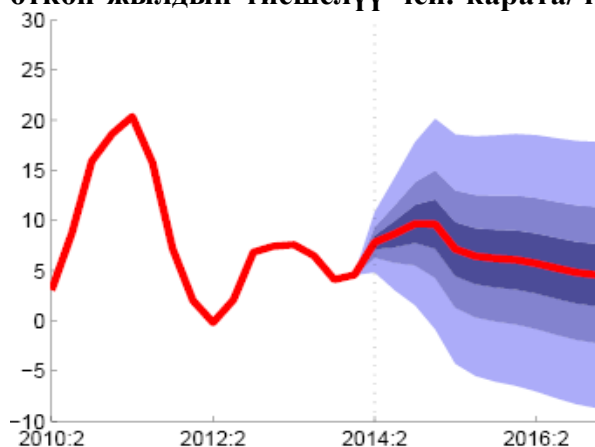
43-график. ИДӨ болжолдоо, %, өткөн жылдын тиешелүү чей. карата/чейрек

тарабынан инфляциялык басым анчалык жогору болбойт. Ошону менен бирге эле, соода балансынын начарлоосу жана чет өлкө валютасынын келип түшүүлөрүнүн кыскаруусу, өнүккөн өлкөлөрдүн валютасын бекемдөөгө экономиканын калыбына келтирүү таасирин тийгизген.

Инфляция

44-график. Инфляцияны болжолдоо, %, өткөн жылдын тиешелүү чей. карата/чейрек

2014-жылы инфляция деңгээли коңшу өлкөлөрдүн валюталарынын үстүбүздөгү жылдын башталышында девальвацияланышынын натыйжасында, улуттук валютанын тез арада, кыйла нарксызданышы боюнча фактордун таасиринен улам жогорулайт. Валюталык кескин өзгөрүүлөрдүн ички баалардын өсүшүнө тийгизген таасири 2014-жылдын акырында толук көрүнөт жана мындан кийин акырындап төмөндөө башталат. Алсак, 2014-жылдын 4-чейрегинде инфляция деңгээли чейрек ичинде орточо 10,2 пайызды түзөт.

Отчеттук жыл ичинде инфляциянын жогорулоосу, негизинен, тамак-аш азыктарына баанын тез өсүшүнөн улам жүрөт, мында, инфляциянын тездешинин негизги фактору болуп калган, кыргыз валютасынын нарксызданышынан тышкары дагы, инфляциялык процесстердин өнүгүүсүнө белгилүү бир салымды 2014-жылдын 2-чейрегинде дүйнөлүк рыноктордо азык-түлүккө баанын кыйла тез арымда өсүшүнөн байкоого болот. Инфляциянын орточо жылдык мааниси 2014-жылы 8,2 пайызды түзөт.

Кийинки жылдарда инфляциянын өсүш арымынын басаңдоосу негизинен, импорттолуучу азык-түлүк боюнча инфляциянын кыйла төмөнүрөөк өсүш арымына жана мунай заттары боюнча инфляциянын өсүшүнүн басаңдашына шартталган. Алсак, инфляциянын орточо жылдык мааниси 2015-жылы 7,6 пайызды, 2016-жылы 5,6 пайызды түзөт жана 2017-жылы ал жыл ичинде орточо 4,6 пайызга чейин төмөндөйт.

Болжолдоолорго ылайык, дүйнөлүк мунай зат рыногунда алгылыктуу жагдай түптөлмөкчү, анткени жакынкы жылдарда мунайга баанын төмөндөшү күтүлүүдө, натыйжада бул фактордун азык-түлүктөн башкаларга инфляциянын өсүшүнө сырттан таасири салыштырмалуу начарыраак болот.

Дүйнөлүк азык-түлүк рыногунда баа

болжолдонгон мезгилдин акырына чейин жогорулайт.

Алтын рыногундагы жагдай төмөндөү трендинин айланасында өнүгөт жана жалпысынан алганда болжолдонуучу мезгилде алтынга баа төмөндөйт, натыйжада экспорттун бул статьясы боюнча экспорттук пайда, демек валютанын өлкөгө агылып кирүүсү да кыскарат. Ошол эле мезгилде, акыркысы көбүнчө акча которуулардын динамикасына көз каранды болот.